

nökévé választott meg, s így közelebb lépett hivatala pályájához. Ujabb provizorium váltván föl a rövid ideig tartott alkotmányosságot, ő is visszavonult. 1865-ben a keszthelyi gazdasági tanintézetbe hivatott meg tanárnak; onnan pedig, a magyar minisztérium szervezkedésekor, 1867 ik évben, főmérnöknek a közlekedési minisztériumhoz, hol a topografiai osztály szervezése s az ide vágó munkálatok vezetése bízottá reá. Ekkor készítette jeles szakdolgozatát, Magyarország helyszínrajzát, mely az ahhoz értők teljes elismerésével találkozott.

A honvédség szervezésénél vétett voltakép igénybe kitűnő képzettsége, és pedig kétszeresen, honvédezedessé s katonai tanárrá történt kinevezetése által.

Tóth Ágoston ezredes katonai tevékenysége a szabadságharc alatt inkább a vezérkar benső dolgaira szorítkozott, rendkívül rövidlátó ember lévén, jól tudta, hogy ily módon nagyobb hasznára lehet az ügynek, mint a csatatéren. Görgey Arthur hívei közé tartozott, kik a győverletetel szükségét és elkerülhetetlen voltát vitatták nemcsak Aradon, de azután is egész életén át. «Minden csepp magyar vér — mondá a vitéz katona — mely hiába lesz elontva, a nemzetet károsítja. Megmutattuk, hogy harcsozni tudunk és a haláltól nem félünk. A szegény csak azokat érheti, kik egy maroknyi sereg ellen 400 ezer embert állítottak fegyverbe, és csakis úgy vehettek erőt rajtuk, hogy az ország határait hermetizce elzárva, lehetetlenné tették, hogy fegyvereket és löszert kaphassanak, a mi nélkül háborút viselni nem lehet.»

Azt a hét esztendő, melyet rabságban töltött, önképzésre használta föl. Egyike volt az olmtüzi vár legszorgalmasabb foglyainak. Mindent elővasott a mihez hozzá jutott, nyelveket tanult s különösen sokat rajzolt és festett, mint azt la-punk két év előtti folyamában az «Utazás ismeretlen államok felé» című s a szabadságharc elítelt bajnokainak életét ismertető közleményben leírva találjuk.

Az ujonnan föllállított honvédségnél Tóth Ágoston ezredesi hatáskörét nagyon szűkre szabták. Akadtak itt is kottériák, melyek veszedelmes embert láttak benne s ő, nehogy a népszerű intézmény fejlődésére szükséges harmoniát zavará, jobbnak látta idejekorán visszavonulni. Grázban telepedett meg, hol a mérnöki szakmába vágó számos munkájának vonta magára a tudományos körök figyelmét, melyekért a magyar tudományos akadémia 1871-ben levelező tagjává is választotta.

Utóbbi időkben sokat betegeskedett, míg végre e hó 10-én megváltotta szenvedéseitől a halál. Holttestét Sopronba szállították s ott helyezték örök nyugalomra a katolikus temetőben.

GRÓF MIKÓ EMLÉKEZETE.

Irta SZÁSZ BÉLA.

Et facere, et pati fortia,
Gr. Mikó jelmondata.

Oh látnok, kinek ihlett jőzsvára
Csak félve kélt most visszhang ajkamon,
Profécziád milyen híven bevála,
Mit akkor sejtőn, ha értet a hon —
Im' ama kéz, mely csak dicsfény-övezte
Neveknél juttat érzélapján helyet,
Az ő dicső nevét is följegyezte,
Kit minden őtől főnen emleget.

— A vakmerő lelkeknek lázas álma
Dicsőség koszorújával hitet;
De, ah, vértől virít a harci palma
S egy év lerontja, mit száz épített;
Más gyűjt magának hirt, kincset, hatalmat
S gátan s a másén vaktán törtét át —
Bár sikerére millión tétét hajtnak;
Csak érez, vagy márvány, ha jelzi porát.

De, ki nevét hálás szívekbe véste,
De, kit szívébe egy nemzet fogad,
Ha alkotásnak nincsen enyészte,
Mert élnek s hajtnak új s új sarjakat;
Ki a jelent jövőre szögzett szemmel
Türte, izzadta s szántott, boronált;
Neve nem hűny ki a tűnő jelennel
És áttör a sirt fedő homályt.

E kisdéd fészek, ez a szegény Erdély,
Kit úgy szeret, mert úgy ver istene,
E kisdéd nép, mely egy marokban élér,
Ez látta őt: miből s mivé leve;
S ezt nézte Ő, némán és hallgatózva,
A vergődő szíven tartván kezét...
Magas, merede a Király-hágója...
S hogy vágyuk egy: e nép s Ő érezék.

S mindazt, ki hű, magyar, igaz, nemes volt,
Mind, mind egygyé forrasztá ez a vágy,
(Bár sok a táj, fölöttük egy a mennybolt...)
Ennek szentel mindenik magát:
Földjét ki szántja, és ki alkot törvényt,
Ki várfalával őzti műhelyét
S az a kis, mint Ő, bősles tanácsló örként,
A trónhoz bátran, mert kegyelve, lép.

S hogy a soká elszakított két testvér,
Egymást ölelve, végre összefort,
Zajt, fényt, oh Nagy, te akkor sem kerestél,
Únapot űni nem láttak seholt;
De láttak Agyagfalva zajgó síkján,
Harminczszernyi székyel közepett,
A folyvult szenvedélyt is elcsitítván
Ez egyetlen szó: törvény-tisztelet!

S aztán nem láttak, mert jog szent nevében
Ott fű kerestél néped igazát,
Hol akkor — óh, jaj! káromlás ne legyen...
Gaz hitszegőnek nézték e hazát;
Hol a príbékek tuszaként lefogva:
Ott szólnod s itt tenned nem adatott,
Hogy amaz ádáz, szörnűy vész-napokba'
Emészszem, vad keselyként, bánatod.

S talán jobb is volt, Olmtüzi várfokáról
Földnét hazádat meg nem láthatád,
Gyöngéd kezekkel előféd a távol
A vérfolyókat s vérszín láthatárt...
S el a setét sirt, melybe mások tették,
Kit lelked édes lelkél talált
S kinek képére majd dicsően festéd
Számunkra oly a nő ideált...

— S hogy megjövél, ijesztőn pusztá minden,
Oly sok — még a remény is halva tán...
A legerősb szív is meging a hitben,
A szörnűy némaságnak hallatán.
De Te, választott jelszavadhoz híven,
Nagyot teszes s türod nagy terhedet,
Kezed megint a féhalt nemzet-szíven
S hogy mire mozdul: Te kiérezed.

Ép' csak a föld, mi megmaradt a honból,
E romfödött, vérázott ősi föld,
És im' elméd — tán Anteusra gondol —
Éjt-napot e szent rög gondjába' tólt;
S a jobbák is, kiket hívsz, ébrednek,
A szerteszórt nép ismét összetart,
Hogy innen vívja vissza a mit vesztett:
Megint tetekre hívod a magyart.

És egyszer így a földnek vetve lábát,
A vágyban égő szív meg nem pihent;
Elméd kobában új s új eszme támad
S észszel áltatva el az idegent:
Beköltözik a száműzött magyar szó
Az első magyar színre ujjog,
S a rejtett tűz, a szív mélyén viharzó,
A mimelt múlt képen új lángra kap.

Író, tudóst példád vonz verseny-térre
— Jól értik Irányszmeid szavát —
A múltak, könyveidben újra-élve,
Feddőzve intik meg az unokát;
A rejtőző költőt is felkeresve,
Dédősink harcziról daloltatod,
Hogy az új őlt szív szerint érezce,
Mik voltak egykoron mi, magyarok

És hogy az áldás, mely csak fenről szállhat,
E sürgő munkán bőv s gazdag legyen;
Hű szolgáljaként az Ur templomának
Elsők közt elsőnek járj kegyesen.
Mozdul a rom, gyűlnek a szétszórt csontok,
Megújodik a műszak hajloka,
Ezer gondot közt ez is a te gondod
S őzri neved hány templom, iskola!

S midőn már így a földet, szívet, elmét
Elkészítéd a dús termés alá,
Csöndben fogantó lelked nem pihen még,
Legdicsőbb tervét akkor alkotá:
Szerezni tükröt, a mely nem törékeny,
Melyben mind csak való, mit visszaád,
Mely mindig, egyre, mind telib teljében,
Mutassa meg a honnak e hazát.

S az egyetérző két szív összedobban,
Érti, fogadja hívó szózatod;
Gazdag, szegény gyűjti, darolja halomban
A sok, sok drága tükrő-darabot:
Mit magyar író csak gondolt, vagy érzett,
Mit őzrinek a csodás kis betűk —
Mikben a multak a jövőbe néznek,
Hogy öröküljön lelkek, életük!

A mit e föld csak termett, holtat, élőt,
Százszekre óta, vagy csak az-ímént,
Mesés időkről némán is beszélőt,
Örökkön élő csoda-regeket;
A természet varázssal alkotásait,
S az emberkéz kontár utánzatát:
Itt gyűjtéd egybe s egyik, mint a másik,
Hogy emlékezzél, oh Nagy, mind Terád!

S pedig még itt sínes vége tetteidnek,
Miket ama kéz híven feljegyez;
A hol csak a hívó közelet intett,
Vonz a magány, de, mégis, rendel ez:
Helyt álls ama rövidök derületben
S hogy elborúl: kegy fénye nem maraszt,
Szentnek valed a törvényt, rendületen,
S urad csak az, ki véled vallja azt...

S midőn, elvégre, győz a jog, igazság
S egünkön teljében ragyog a nap,
Midőn a kegyes végzetek megadják,
Hogy fölviradjon a nagy béke-nap
És szent kötetést köt a Nemzet s Királya
— Isten nevére szól az eskü-szó! —
S bölcsök tanácsa a trónt körülállja:
Ott álls Te is, az Élő Nő!

— Oh szellem-áry! mert, érzem, itt lebegezt,
Honnan meritél annyi szent erőt?
Szíved', elméd', mi volt, mi úgy megedzte,
Hogy így fényhettél nemzetet előtt?
Az a sok köny-e, melyet annyi sirra,
Aráért, nőért, lányért, fiakért
Ejtettél — nem csak önmagadért sirva:
A névért is, mely benned véget ért?

Az a sok gyász, mely árnyalá hazádat,
Nehéz próbákra téve nemzetet;
Vagy az a tűz, mely csak felülől szállhat
Annak lelkébe, a ki küldetett?
Kit áldásul ad istene a népeknek,
Hogy a pusztában ő legyen vezér,
Ki gondban, kínban, munkában éléghet,
De meg, mert tudja: népe czelhoz ér!...

— Te tettél, türtél, czéodat elérted:
Szolgálva hűn istent, királyt, hazát —
Őnszabta kötelesség volt a vérted,
Melylyel magadat megaczelozád.
Bár nem maradt fiu nemzetségedből,
De te annyit és olyakat tevé,
Hogy naçy neved, mit ama kéz jegyzett föl,
Mindem magyar szívben örökkön él!

AZ ARCHIVARIUS-KISASSZONY.

Elbeszélés.

Irta: Szomaházy István.

Vidám kollegiumi hangulatok környékeztek az régi, deákos történetet, mely a napokban, a hogy egy jó, gyerekkori pajtásommal találkoztam, ujjog az eszemből előt. Egy szép május

napon ugyanis, mikor még a vén kollegium vöröses téglapadlóját tapostam, az apóca-utcza egy földszintes házából valami hosszukás, fehér kéz zörgetett ki rám az utcára, a hol épen könyveimmel, írással, a hónom alatt, a Jásdy fiúk galambducait nézegettem. A következő pillanatban az ablak is kinyílt s egy remegő, izgatott hang suttogva szólalt meg:

— Átadna-e Ákos részére egy levelet?

Egy magas, fekete leány volt, a kit mi diákok — még az oly mákszemnyi legények is, mint én — kivétel nélkül ismertünk.

— Igen kisasszony, szívesen.

A ruhája egy nyilasból kivette a levelet s mialatt — óvatosan körülnézve, hogy az utcán nem jö-e valaki? — a kezembe nyomta, a fogai szinte összeverődtek a félelemtől.

— Oh, az isten is megáldja érte, kis fiu!

A vén archivarius leánya volt ez, egy lesült arezu, sugár szép leány, a kiről az egész kollégiumban az a hír volt elterjedve, hogy kitűnően beszél deákul. Az öreg megyei levéltárnok ugyanis, a ki a legszigorubb apa volt az egész föld kerekégén, azt az eszmét vette a fejébe, hogy a rengeteg latin tudományát, fiuk hián yában, a leányára fogja áttestálni, s mivel a szép Ilonának kitűnő fölfogása volt minden tudomány iránt, a mit csak képzelné lehet: tizenhét év es korában már teljesen otthonos volt a latin klasz-szikusok minden útvesztőjében. Tudta mindenki, hogy a kosztos deákjaik latin pensumai — a melyek rendszerint a legjobbak voltak az egész iskolában — a leány fejéből kerültek ki s megesett az a csoda is, hogy a rakoncátlan fiukat egy szelid leány examinálta meg a conjugatiókból és a declinatiókból, mikor a vizgák ideje közelített.

Ákos, a kinek ez a rejtélyes levél szóltott, a lakótársam volt, egy vén, szakállas, bajszos theologus, a kit az atyja — dacára, hogy nagyon földesur volt — ide adott kosztba a jó Teveli bácsihoz, a ki egy politikával bibelődő, derék asztalosmester volt s velünk, Európa sorsára vonatkozólag, körülmenyes eszmecserebbe bocsátkozott. Dobronyi Ákosnak egy gazdag nagybátyja is volt a városban, egy nyolczvan-esztendős, magányos öreg ur, Eplényi Sámuel, a kinek hatalmas emeletes háza volt a Molnár-utczában, honnan évszámra sem szokott kimozdulni. Ákos kedvence volt az öreg urnak, a ki azonban mindennek dacára helyesnek tartotta, ha a fiu a szegény emberek egyszerűbb asztalához szokik s inkább a tudományára fordít gondot, semmint arra, hogy puha kényelemben nekeddjék.

Olvasván a levelet, Ákos, a ki majd csaknem könnyekre fakadt, melegen rázta meg kezemet s megindulva szólt:

— Köszönöm, édes fiam, hogy ilyen jót tétél velem!

Ez időben a szerelemről, a melyet csak a regényekből ismertem, nagyon homályos fogalmaim voltak s a levél, mely kezemen átment, romantikus és rejtélyes színben tünt föl előttem. Ákos egyszerre regényhőssé magasodott szemem előtt s napokig nem ment ki fejemből ez a esodálalatos történet, melynek véletlenül én is szemlévé váltam.

A következő hét egy éjjelen — éjjel még nem sokkal mulhatott el — arra ébredtem föl álomból, hogy valaki hangosan kótorászott az ablakdeszkán, a hol a könyveim, írásaink heverni szoktak s egynehány pillanat mulva a kis gyertya pislogva gyuladt meg a szobácskában.

Megpillantva Ákost, a ki a gyujtót még akkor is a kezében tartotta, az álom azonnal teljesen kiment szememből.

— Miért gyujtotta meg a gyertyát?

— Pszt, egy hangot se gyerek! Később mindent meg fogsz tudni.

Ágyamban felülve, remegve néztem, a hogy Ákos magára huzza ruháit s a fiókban, a hol a leveleit tartogatni szokta, kutatni kezd. Nemsokára teljesen fel volt öltözve s még a nagy, dupla köpönyeg is a nyakában volt, a melyben, téli időben, az előadásokra járt.

Meggyujtván kis éjjeli lámpáját, ágyam felé közelített, s a nélkül, hogy előlegesen bármit is szólt volna, mind a két orcámat megcsókolta. Az arczám könnyek folytát végig.

— Isten áldjon meg édes fiam! — szólt meghatottan. — Lehet, hogy nem fogsz látni egy darabig. De téged minden bizonyynal értesíteni foglak sorsom felől. Hanem akárhoi kérdez: mit sem tudsz fölöttem! Ezt ne feleljéd el fiam!

Még egyszer megszorította a kezeimet, melegen, hevesen, s aztán lassú léptekkel távozott. Fejem a kezemre hajta, remegve figyeltem: nem hallja-e valaki, a hogy eltávozik. De ki sem hallotta; a lámpa egy percze bevillágitott a szobába, a hogy Ákos az udvaron végig ment, de aztán ujjog esőnd és sötétség vett körül, mint annak előtte.

Egész éjjel be sem hunytam a szemeimet. Bár a történetből mit sem értettem, világos volt előttem, hogy itt valami nagy, jelentékeny esemény történt. Csak reggel felé aludtam el egy kissé s arra ébredtem föl, mikor Teveli bácsi jóakarattal ütött nehányszor a vállaimra.

— Surge puer!

A mint a szemeimet fölnyitottam: pillantásom azonnal az Ákos üres ágyára esett s erről a rejtélyes éjjeli história mindjárt eszembe jutott. Úgy tünt föl az egész történet, mint valami álom, de Teveli bácsi rögtön visszaidézett belőle a valóságba.

— Ej, hát a tiszteletes úrral mi történt ma? De korán kibujt a párnái közül.

Mitsem szóltam, de tagjaim szinte remegtek, mikor öltözködni kezdtem. A reggeli kávénak is ott hagytam a felét, csak szaladtam az iskolába, hogy talán ott mégis megtudhatok valamit.

De ott még mitsem hallottak az eset fölöl. A délelőtti előadás rendszeren lefolyt, nem történt más, mint hogy a magdeburgi féltekék révén a fizikából szekundára feleltem, hanem törődtem is én akkor a magdeburgi féltekékkel!

A hogy az iskolából kijöttünk: András, a pedellus, már várót reánk a kapu előtt s titokzatos ábrázattal szóltott meg bennünket:

— Nos, hallották-e a legfrissebb ujságot? Az éjjel megszökött a deák kisasszony!

Ez a deák kisasszony tudniillik az archivarius híres szépségű leánya volt, ugyanasz, a ki a mult napokban ama levelet a kezembe adta, s a kit, a deák tudománya révén, ismert a kollegium.

— S kivel? kérdem egy titkos sejtélemtől elkapatva.

— No kis fiu, ugyan kivel? Micsoda ártatlan gyerek! Hát Dobronyi Ákossal, a kedvesével.

A hír gyorsan terjedt, még azon a napon az egész városban megtudták. A dolog nagy szenzációt keltett, s Teveli bácsi esténként az egész szerelmi viszonyt elmesélte. Ákosnak ugyanis régi viszonya volt a leánynyal, de arra még csak reményesége sem lehetett, hogy most, mikor még sem állás, sem vagyona nem volt, egyesülhet a kedvesével. Hozzájárult ehhez, hogy a napokban meg is volt idezve a kollegiumi sedes elé, mivel az intézet igazgatójával szemben goromba módra viselkedett. Mindez nagyon elkésérthette a jó fiut, s így történt, hogy ily furcsa módon feléjt meg az intézettel és a várostól.

(Folyt. köv.)

TORDA VÁROS ÉS KÖRNYÉKE.

Keves hazai városunk van, mely érdekesebb monografia tárgyánál szolgálhatna, mint Erdély kies fekvésű, de nagy multu városa, Torda. Erdély történetének a költő által ugynevezett «arany kora», de a mely inkább a mély gyász s a nemzeti katasztrófák elegikus kora volt, erős liktetéssel visszhangzott mindig Torda városa ódon falai közt, s a Keresztesszék, mely mellette terül el hullámzó rónájával, találón nevezi Orbán Balázs az alkotmányosan szövötközött három nemzet (magyar, szász, székyei) Rákosmezejének, hol annyiszor gyűltek össze tanácskoznai vész idején, hogy a haza megvédésére harezba szállani. Hogy Torda városa most hivatott monografusát találta meg Orbán Balázsban, azt főleg annak köszönheti, hogy e szorgalmas történetíróktól évek előtt megjelent «Székelyföld leírásának» V-ik kötete, mely Aranyosszék és vidékét tárgyalja, mintegy kiegészítő függelékét kíváná meg az ósváros történetében s ennek a szükségségnek felelt meg a «Székelyföld» jeles írója, mikor most végre «Torda város és környékét» is közreboocsátotta s ezzel teljes tette feladatát.

A munka végig kíséri Torda alakulását a dák korszaktól, a római uralom idejéből Patavissán vagy Potaissán át a nemzeti fejedelmek koráig, sőt azontúl, egész a szabadságharcig. Fontos és tanulóságos fejtegetéssel czáfolja meg, hogy a Torda helyen feküdt dák város Tiernák nevű néveztek volna, mint a hogy gr. Kemény József egy koholt feliratról következtette, valamint azt a fölvevést is, hogy Salinae lett volna római korbeli neve. Az Orbán Balázs által helyesnek vélt Potaissa nevet egy ujabbban Ajton határán, a Felékhegy tetőrmán talált római mérőföldkö felirata támogatja, melyből az is kitűnik, hogy a várost Traján alapította, de már Septimius Severus császár Kr. u. 193 táján colonia rangjára emelte, s éjszaki Dacia fő katonai állomásátá tette.

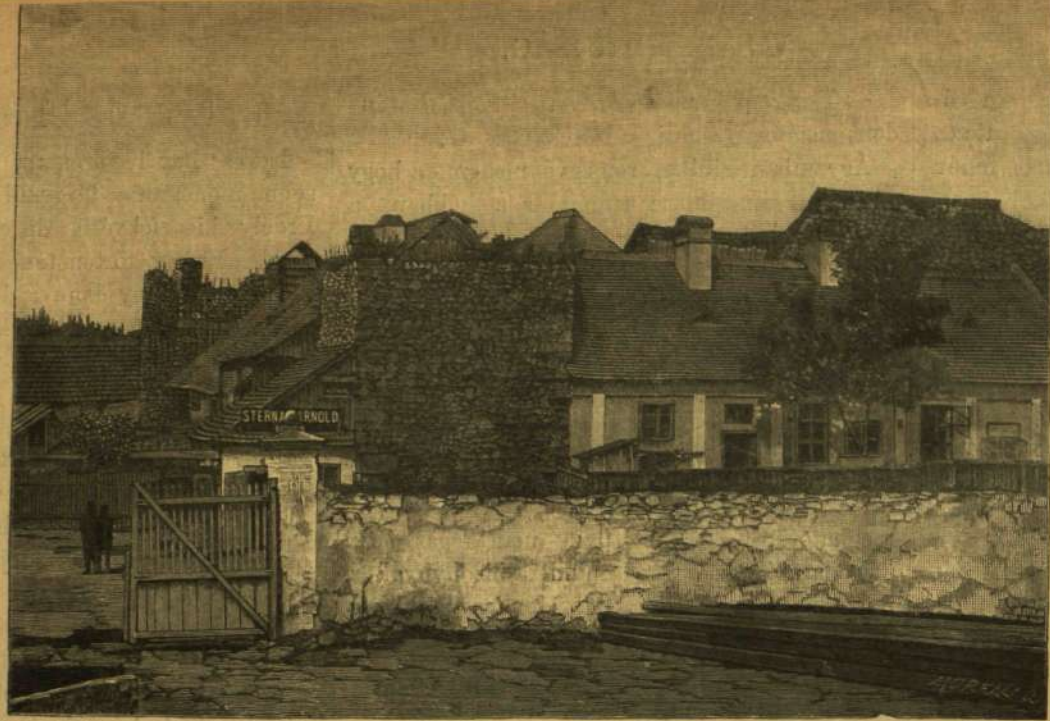
Ennek a korszaknak volt emléke a Leányvár álló tábora (castrum stativum), a tordai fensíknak a Közép- és Alsó-Mál szőlők fölfe támaszkodó részén, hol még 1604-ben is fennállott a vár nagyszerű kapuja, tetején a város védistenőjének, Minervának messze ellátású nagy pajzsos szobrával, melyről később a castrum is magyarul Leányvár nevét nyerte. A kapu Bethlen Farkas szerint 1657-ben omlott össze, s a hazafias történevez ezt mintegy az Erdélyre nehezű nagy szerencsétlenségek előjelének tekintette.

De nemcsak az álló tábort, s az annak helyéről egyre-másra napvilágra kerülő számos római kori régiség tanuskodik a római uralom koráról, hanem a Szindi patak völgyén elvonuló s még ma is nyomró-nyomra követhető római hadi út s az egykor az Aranyos vizén fennállott római hid is, melynek nagy faragott kökoczkából szeszzerakott falai még 1833-ban láthatók voltak.

Most nyomra sínes, helyén a köznép a rege szerint elsülyedt aranygátat keresi. Római vízvezetékek is akadt nyomára Orbán Balázs, ki csekély mélységű ásásra megtalálta az egymásba illesztett vastag agyagcsöveket, melyeken át a víz lefolyt.

A mi Torda magyar nevét illeti, erre nézve igen tapogatózóak a vélemények, melyeket Orbán Balázs gondosan regisztrál, a nélkül azonban, hogy a maga részéről nyomósabb okot látna egyik vagy másik vélemény elfogadására fenforogni. Vannak kik *Toran*-tól, Jupiter melléknevetől származtatják, Vámbéry a tatár *Tor*-tól, a mi sőt jelent, s ekképp vonatkozást enged meg a város híres sótermelésére; de tény az is, hogy a *Torda* ősmagyar személynévként is fordul elő okmányainkban, s e szerint nem lehetetlen, hogy a város Torda nevű vezértől kölesönözze nevét.

Akármin legyen, bizonyos az, hogy a magyar királyok közül sokan adtak kiváltságokat a városnak, főleg sóvágóra való tekintettel. Hunyady János és fia, Mátyás nem egyszer fordultak meg Tordán, s Mátyás király itt törte meg épen a hazára nézve már-már fenyegetővé váló elfajult gógós olyarcháit. Az 1514-iki pórlázadásban Torda is részes volt s ezért kiváltságait s jogait

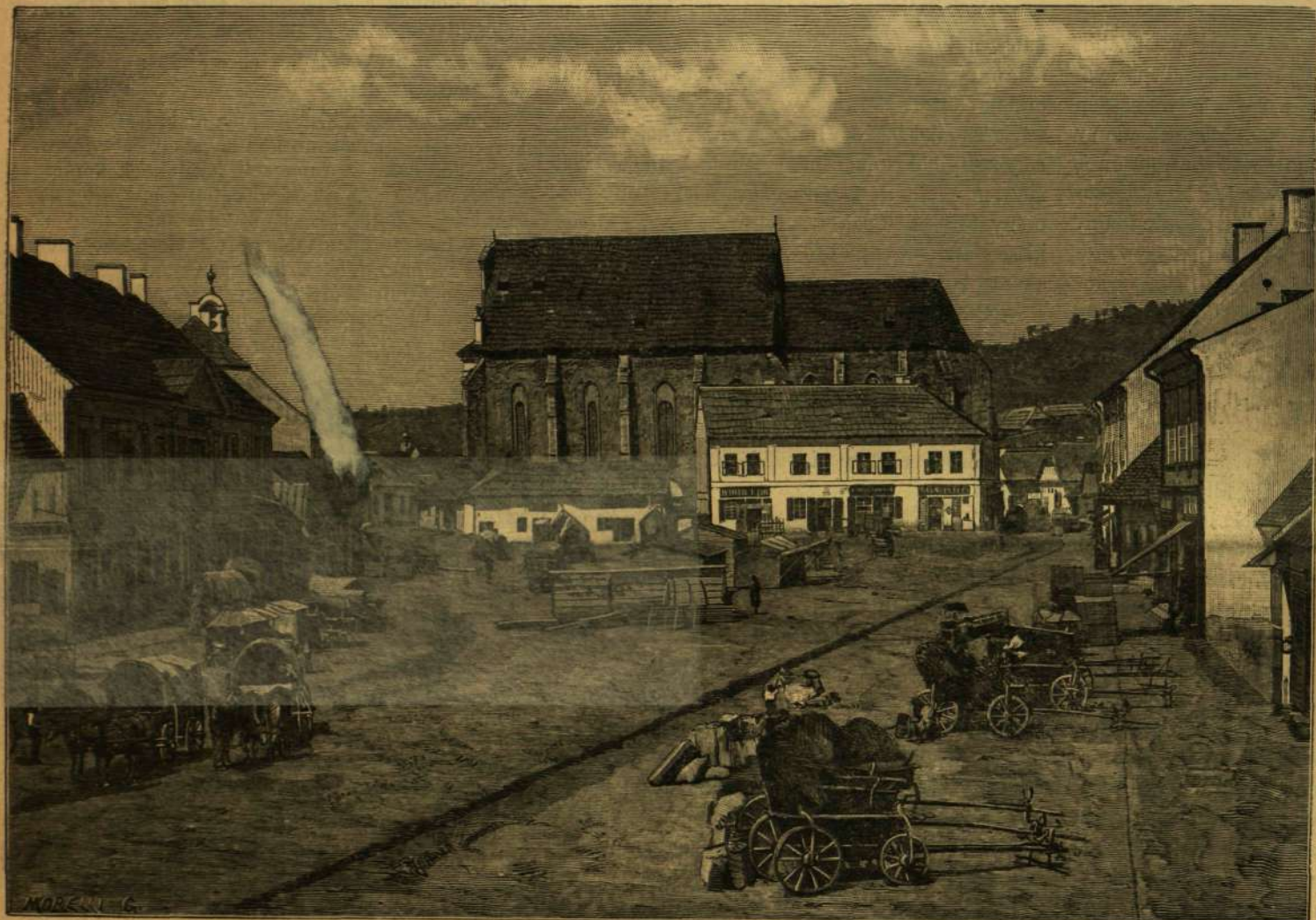
AZ Ó-TORDAI KASTÉLY, DÉLOLDALI BÁSTYÁIVAL.

A TORDAI HASADÉK PETERD FELŐL.

A TORDAI SÓAKNÁK ALAGUTJA.

TORDA FŐPIACZA A NAGY TEMPLOMMAL.

DANIILA TAVA TORDAI HASADÉKBAN.

A KERESZTES-MEZŐ, AZ Ó-TORDAI TEMETŐBŐL NÉZVE.

AZ EGYKORI B. WESSELÉNYI-KURIA, B. JÓSIKA MIKLÓS SZÜLŐHÁZA.

TORDAI SZÉKHÁZA.

GRÓF BETHLEN MIKLÓS HÁZA Ó-TORDÁN.

AZ Ó-TORDAI REFORMÁTUS TEMPLOM.

Ulászló király némileg megszorította. De már a nemzeti fejedelmek különösen kegyeltek, kivált Zápolya János, kinek neje, Izabella fiával, János Zsigmondal hosszu ideig tartózkodott ott, s fejedelmi udvart és várkastélyt is emelt. Ez a fejedelmi kuria többé nem létezik; de megvan helyette egy más, későbbi keleti fejedelmi lak vagy fiskus háza Ó-Tordán, melynek érdekes képét bemutatjuk. Ez utóbbi épület Báthory István vagy Zsigmond emelte; keleti homlokzatán igen szépen tagozott csucsíves főkapuzat vezet be, mely felett most rozzant faerkély, de hajdan diszes körkély volt. Az épület földszintjén tágas lépcsőházba jutunk, melyből ismét faragott kővel szegélyezett csucsíves ajtó vezet a földszinti helyiségekbe, illetőleg két egybenálló terembe, hol hajdan a partialis gyülekeket tartották. Az egyik teremből ajtó vezetett a szomszéd kastély területére, s az ott levő egyházba, mely fedett folyosóval volt összekötve a fejedelmi lakkal, mely esős időben is el lehessen ájatoskodásra járni.

Az első emeletre most rozant fagrádis vezet fel, de egykor diszes kőlépcső szolgálhatott feljárólul a még meglevő gyánkövek tanúsága szerint. Itt a lépcsőházból egy kisebb előszobába jutni, mely egykor a fejedelmi testőrök szobájában szolgálhatott, s egy kiválon diszített ajtón át a 6. ölszobába, s az ott levő terembe vezetett. Ezzel voltak összeköttetésben a fejedelmek szobái is, 4 lakályos szoba. Most az egész a fiskus által használt adva, pálinka-raktárral szolgál.

Innen lépett a trónra Bethlen Gábor fejedele, innen indultak ki hadaikkal a török ellen Hunyady János és Mátyás, innen I. Rákóczy György is. Amde a fejedelmi lak, különösen 1818-diki kontár átalakítása után, ma már ugy ki van vetkőztetve eredeti formájából, hogy bajos meghatározni, mi belőle a régi s mi a hozzátoldás. A kőkapu diszes cizmerveték és feliratos párkányzatát az erdélyi és a lengyel sással, Báthory István idejéből, Orbán Balázs az Aranyos partján, az állami fűrésztelenen találta fel. megősekniva, egymás fölé halmozva.

De a fejedelmi kuria csak járuléka egy nagyobb épülettömbnek, melynek egyéb részei szintén megérdemlik a mult iránt érdeklődők figyelmét.

A fejedelmi lak északi oldalán emelkedik az ó-tordai kastélynak, a Rákospatak megtörésénél, a Piaczter délnyugati szögletén. Maga a kastély azonban még régebb eredetű s Kőváry szerint Zsigmond király építtette volna akkoron, mikor Torda város ós várát elpusztultak. Ma már csak a délkeleti és délnyugati szögletbástyái állnak még a szabálytalan alaku várkastélynak; egyéb részei körül vannak építve újabb keleti zsellérházakkal. A szögletbástyák szerkezete azonban

igen szép; donjon szerüleg voltak építve, a mennyiben földszinten nem volt ajtójuk, csak az első és második emeletre nyitlak faragott kővel szegélyezett keskeny ajtócskák, melyek a fal hosszában elvonuló vívfolyásokkal álltak összeköttetésben, s ezeknek lömögasságában mindenfelé irányuló kisebb-nagyobb löresekkel ellátva, az apró puskák, szakállások és sugárúgyesekék elhelyezésére. A kapunyílás fölött még most is látszanak azok a keskeny, hosszukás nyílások, melyekbe a felvonóhid lánczcsigái voltak beillesztve; a kapu felett pedig két rézsutas zúzmű, melyen forró olajat, szurkot szoktak az ostromlóra önteni.

Fájdalom, a kastély eredetére és szereplésére nézve kevés az, a mit forrásunk fel tud hozni, de Torda lakosainak a zavaros időkben gyakran szolgált menhelyül, a hova feltettebb holmijaikkal menekültek. Basta idejében a kastély is ostromot állott ki, mely alkalommal feladták, s a falai közé húzódott lakosságát legyilkolták a német zsoldosok.

Még a kastélynál is előbb épült Orbán Balázs nézete szerint a harmadik nevezetes ódon építménye Tordának, a ref. templom, mely amannak úgyszólván magvát képezte, mint a hogy egyáltalában a hajdankorban az erődök rendszeren templom körül épültek, vagy pedig a meglevőkben később templomot emeltek, hogy így a védelem feladatát az erős Isten oltalma alá is helyezzék. E templom eredetét sen lehet egész bizonyossággal meghatározni. Némelyek szerint a katolikus korban Szent-Márton templomának hivatott, mások szerint, s ezt az egyház jegyzőkönyvei is tanúsítják, a Keresztesek-temploma fekként itt. Tény az, hogy a reformáció után az apácák és szerzetesek elűzetvén, a templom előbb a lutheránusok, majd a reformátusok kezébe ment át.

Képünkön jól kivehető az a diszes portale, mely a legszebb műalkotások közé tartozik a s tordai ref. templomnak is fő nevezetessége. «E kapuzat — írja Orbán Balázs — egész testével kirug a templom homlokzatfalából, nyílása eredetileg csucsíves volt, de azt is átvettették a megkiesinyítés műveletén, tétjét befalazván, egyenes záródásúvá alakították át, de megmaradt igazi épségében tágnylatu bélelete, melynek kiválóan szép tagozata kiróvólag tűnik ki a ráknemzt vastag mérszregek burka alól. E kapubéllés ótsoroson van igen szép árnyhatással tagozva, hat nagyon tág nyitlak horony közé három testes henger és két körte-tag van befoglalva, melyek a felső csucsíves záródásnál is folytatva vannak s az alsó tagozattól fejezeteszerű kidudorodással vannak elkülönítve, mely kidudorodás szépen idomított növénydisz-fonadékával ékes-

kedik.» A templom építési idejét szerzőnk a góthika kezdetére, vagyis a Zsigmond uralkodását megelőző korszakra teszi.

Az ó-tordai kastély felső végével szemben még egy magas földszintes épület vonja magára a figyelmet a Piaczter keleti szögletén két czimeres kővel, mely a Bethlen-czimert, az aranyalmát tartó tekergős kígyót mutatja, e körülattal: «Comes Nicolaus Betlen — alatta a másik czimerpajzson hatyú s e körülattal: «Julia Redey comitissa.»

Ez volt a nagyhirű író és államférfi gr. Bethlen Miklós tordai lakóháza. Itt lakott az az államférfi, ki a Thököly beütését követett osztrák megriadást felhasználva, a Leopold-diplomát kivívta Erdély számára, s kinek, mivel műveiben Erdély önállását s alkotmányos szabadságát merete hangoztatni, üldözöttetés és börtön lett jutalma.

Egyáltalán az erdélyi főnemességnek, mikor az erdélyi országgyűlés itt tartá üléseit, s a fejedelmek is gyakran laktak itt, Torda volt telelő városa. Kuriájak volt itt a Bethlen, Korda, Nálási, Kemény, Weér, Wesselenyi, Teleki, Mikó s más főrangú családoknak. A Wesselenyi-udvarháznak különösen még egy más nevezetessége is van; abban született 1794 ápr. 28-án Josika Miklós báró, a magyar regényírás atyja, minek emlékére nemsokára emléktábla is fogja díszíteni a régi udvarházat. Ma a régi házak már többnyire mind tordai «kebeles» polgárok birtokába jutottak.

De azért Torda nemcsak a hajdankor emlékeinek temetője, friss föllendülésben levő város is, mely újabb középületekkel is díszkedhetik. Ilyen a vármegye diszes, 1886-ban emelt új székháza, mely a Széna-tér egész keleti oldalát elfoglalja, bár nagy méreteihez képest felette olesóba, csak 74,615 frtba került. Az épület renaissance-stílus s közepén kiemelkedő részében van elhelyezve a szép gyűlésterem, két oldalt pedig a hivatalos irodák, földszint a levéltár, iktató és hivatos helyiségek. S így Torda vármegye, mely legutóbb az erdélyi részek egyetlen törvényhatósága volt, a mely nem birt saját székházát, most e czélra is olyan diszes csarnokot mondhat magánéknak, a mlyennel egy más erdélyi vármegye sem díszkedhetik.

Városias kinézést mutat Torda terjedelmes főpiacza is, mindkét oldalán több emeletes házakkal, melyek közt a nyugati oldalon találjuk az ev. reformátusok, a csizmadia-ipartársulat, a fiskus és a gr. Mikó-féle emeletes házakat, odább a katolikus egyház emeletes épületét, a városházat, tornyos tetőjével, mely abban a részben mindenesetre unicum, hogy egészen a római uralom emlékeiből, a castrum (Leányvár) romjaiból épült s még folyosói és feljáró lépcsői is az V. macedóniai legió végűgyével jelzett téglákkal vannak kirakva, udvar felőli falába pedig egy római halottí tor ábrázoló érdekes dombormű van befallazva. Kis tornyában van az ugynevezett «alkotmányos» harang, 1742-ből, melylyel a városi közgyűlés kezdetét szokták volt jelölni, de 1849-től 1861-ig elhallgatott, s csak az alkotmányosság rövid korszaka megnyitásával szólalt meg ismét, — innen neve. Az egész főpiaczon négy vendéglő, három gyógyszerár és számos kereskedés tanuskodik Torda város élénk ipari és kereskedelmi forgalmáról.

A mult dicsőség emlékeihez, a szorgalmas emberkéz alkotásaihoz harmadikul a természet nagyszerisége járul még, hogy Torda vidékét a béréses országrész egyik legérdekesebb pontjává emelje.

Az aranyport sodró Aranyos vize fölött emelkedő érdekes fedett híd az lépve a Keresztesmező hullámzó kalászterege táru elő, e vérell szentelt gyásztere Erdély annyj jó daljainak. Ma már a Keresztesmezőnek csak kis része tartozik Torda határához, de régen egészen hozzátartozott, s számos adat szól arról, hogy itt leiglették az udvari méneseiket. Erdély e legnagyobb síkját két oldalt szegi az Aranyos, míg déli oldalát a harasztosi lankás béréses ölelik körül. Itt, a Berek roppant nagyságu nyár-, fűz- és topolyfái környezetében utította meg a három nemzet unióját, összegyűlvén 1542-ben, midőn Ferdinánd a gyalui egység alapján Erdélyt követelte, s itt dekretáltak Erdély közös védelmét. 1601 aug. 19-én Basta György itt gyilkoltatta le s tüzetű pellengere fejét vezértársának, Mihály vajdának, ki a tordai boron lakmározva egy mámoros perczében azt találta mondani, hogy ő Rudolf császár barátja, míg Basta

csak szolgálja. Itt tartott szemlét Pekry Lőrincz kurucz fővezér az ország felgyűlt népe felett, s innen vonult II. Rákóczy György, Baresay, Apaffy s legutóbb Bem is táborba Erdély fenyegetett szabadságának megvédésére. De nemcsak véres csatajaj káprázata kísért ma is e téren, hanem elragadó kilátás is nyílik a nyugati oldalán szegélyező havasok lánczolatára, a Várfalvánál levő Aranyos-torkolat büszke sziklabérczeire, a Toronyoldalra, Vídálykőre, Tilalmasra, és mindenekfölött a hatalmas pyramisként emelkedő Székelykőre, élő tanujára a székely nemzet mongolok fölött aratott dicső győzelmének.

A Keresztes-mezőről pillantja meg a szem a természet egyik legnagyobbserü csodáját, a tordai hasadék-ot is, a rajta átrohanó Hessed patakával. De a Szőke-dombra kell jönnünk, hogy teljes arányában láthassuk kiemelkedni a roppant sziklahasábkot, melyek a főtesttől elválva a tetőig lövellnek, az ezernyi bizarr alakú szikla csoportot, melyek a függélyes sziklafala oda vannak forraszva, a különböző szinezetű kőzulanysokat, melyek a szirtek fodrozatait képezik. Közülök serked ki a zugó patakocska, mely százezredek türelmével véste e csodás utat a hegy sziklaölebe. «Ott, hol a szoros egybe-szükülése miatt a hely legkeskenyebb (1—2 öl) — idézzük itt Orbán Balázs leírását — ott mely örvényeket képez, melyek fölött szikla-aldalakba vésett ösvényen lehet a lezuhanástól nem egészen menten áthúzódni. Másutt a sziklák mély redőiből roppant kőzuhany omlik le, nagy halmazba rakott kavicsötmegével nem egy helyt torlaszolja el a szoros, úgy hogy maga a patak is azok alá téved, ott zug-büg, láthatatlanul áskálódva alatt, míg a foltartóztatott utas a kőhalmaz gördülékeny tömegén csak nagy-bajjal küzdheti át magát. Hol a sziklák e roppant törmelékhalma a szirtek nagyszerű garádjain leperog, visszamarad a finom örletű, főhéher-ségű köliszt, mely a távolból tekintve ezüst erezetek fénylő hálózatának látszik. Polyton örölnék a sziklaóriások s nagyszerű malmait, zajuk fölleveniti a szoros magányát. Csőrömpölésük közé egy-egy fennakadt és a fenn legelésű kecskenyájak lépteit által megmozdított kavicsötmeg leomlásának sziklaerdőn dűbögését is végül s az utas rettenve húzódik a patak által vésett szirterkélyek alá, míg körülte a kőzapor leperdül. Több helyt e szirtajlak fölött merész szökívek hidalódnak át, másutt a sziklaórlemény oly magasra helyezték lyukon tör át, hogy a szoros érintésétől elzart napnak egy-egy kíváncsi sugara is átlopdozhatik azon, hogy a félhomályban derengő szorosan ragyogó sugarúlegyezöt terjeszsen szét, mely a sziklaüreg szük körülte közül kibontakozva, hovatovább kiszélesedik és terjed, mint tündéri aranyfátyol, s lebeg ott bővös látományként a csodák e varázshomáiban, melyet a gloria fényugaraiával övez körül.»

A kopár ormok tetőjén egy-egy tisztafelt lenget a szél fuvalma, másutt örökzöld indái fonnak díszkuszorút s sziklák redős homlokára. Egy pástorgyereket nemrę szelni akarván abból, lezuhan a mélységbe «s a keresett zöld kuszorut csak a tulvilágon lelte meg.» Egy helyt a sziklák alásótt Hessed pataka egy az egész szorost átfogó mély medenczébe örvényül — ez a Kőnyokos örvény. Fölötte van a déli oldalkat toronykövek által szegélyezett vápájában egy alulról láthatlan és megközelíthetlen barlang, mely e hegyrepedés számos barlangja közt a legterjedelmesebb és legszebb. A szoros most kitégúl, majd egybeszorul s több irányu kanyarulattal elvezet a Danila távához, egy 5—6 öl hosszú, 1—2 öl széles, roppant mély medenczéhez, mely az egész szorost átfogja, ugy hogy az áthalolás itt nagyon veszélyes volt, míg Wolgemuth tábornok löpporrrel nem hányattott ösvényt a függélyes szikla oldalában.

Áthatolva a veszélyes ösvényen, csakhamar a szoros legnevezetesebb pontjához, a Balika várához ér a vizsgálat, mely két egymással szemben levő erődített barlangból áll, a szoros ellentétes két oldalán, 10 ölnyi magasságra a patak színvonalától, ugy hogy egyik a másikat kölcsönösen fedezte. A két barlangot a néprege is össze-köti: mindkettőt — ugymond — tündérek lakták, a mikor a két barlang közt ürt ezüst híd kötötte össze. Mutatnak egy emberalaku sziklaszállt is a barlangok felett; a rege szerint egyik tünder egy szép pástortuba fogadásá ellenére beleszeretvén, ezzé a sziklavá változott.

Orbán Balázs sikeresen ezófolja meg, hogy a Balika vára a II. Rákóczy Ferenc szabadságharcában résztvevő Balika guerilla-vezértől származnék, mert e nevé körülben is viselte. De tény az, hogy Balika, vagy jobban mondva Balika — a ki mellest megmondva nem, mint a német érzelmi Cserey írja — oláh és tolvaj volt, hanem előkelő és vagyonos székely nemes, s kinek utódai Szent-Mihályfalván ma is élnek — a labancok elől a tordai hasadékból vonta meg magát harcosszával s onnan nyugtalanítá a környéket. Elesteről egy egykoru kéziratban ez van följegyezve:

«Ezen esztendőben (1712) lón olyan dolog is, hogy ama híres oláh kapitány, Balika Nikita, kit a kuruczok vezéri sok rosszra használtak vala, a kolozsvári német praesidium által üzöbe vétetvén, Jára felé szalada, de megtudván a tordai nép (kit sok versen felprédált vala) annak oly közel való létét, felkeresé s kegyetlen üzöbe vevé; nem is vala Balikának már más módja a maga megmentésére, mint hogy néhány fegyveres társával a tordai hasadékban levő spelunkáját igyekszik vala elérni, melyet ha elér vala, bizonyynyal megmentette volna magát és a tulso oldalon kibúhatott volna, a mint már sokszor praktikálta volt ezt az előtti is, mert oda vagy csak közelíteni is felőss és veszedelmes vala másnak. De meg is vala ezen spelunka jó módál — épen a torkánál — erősítve; de másképen akará a nagy Ur istennek igazsága; mert midőn Balika már szinte fel akar vala futni lyukába (a barlangba), Patkós Dani nevű tordai mészáros-legény baltáját utána vetvén, ugy érte fejt, hogy azonnal felfordula s aztán ugy üték főbe, mint valami dühös ekbutyát. Másnap nyársra huzták holttestét, mely varjaknak levele edele, koponyáját még magam is láttam sok idővel azután a barlangnak torkában, hová elrablott kincseit elásni s dogni szokta vala.»

Más verzió szerint azonban a Patkós által le-sújtott férfinem Balika, hanem ennek valamely alvezőre volt; Balika maga, kiről különben az a babonás hit is el volt terjedve, hogy golyó nem járja, kard nem sebzti, a német seregének átvágva magát, Magyarországra húzódott. Való, hogy Rákóczy többször foglalkozik leveleiben Balikával.

Mellőzzük a tordai hasadékról elterjedt ismeretebbn mondákat, melyek a Szent László monda-körbe is bele vannak foglalva, s még csak egyet említtünk fel, mely napjainkig is fenmaradt a nép száján. Midőn Batu khán hordái dúlták a vidéket, Torda népe a hasadékban keresett menhelyt s vezére Kendi Gyula volt, ki elszántan védte a szoros bejáratát. Heteken át folyt a véres küzdelem, végre Batu khán belefáradva a sikertelen ostromba, elvonult, de maga helyett Keme kún vezért hagyta hátra, hogy kitéheztes által szorítsa feladásra az ostromlott nepet. Az éhség napjai be is következtek s a magyarok kénytelenek voltak alkuba becsútkozni a kún vezérrel, de Keme feltételül összes drágaságuk kiadását és a 6 legszebb lány átadását kötötte ki. Senki sem akart e föltételekbe beleenyugodni, de ekkor előállott a vezér bübűjös szépségű huga, Kendi Ilona s öt más társával együtt késznek nyilatkozott feláldozni magát, s mindenik felmutatta elrejtett tőrét, melylyel az ellenséget megboszolni szándékoztak s magokat a bectelenségtől megvédeni. El is indult a hat hős lány kincskekkel megakrova a kún táborba, de alig pillantotta meg Keme vezér a bajos Kendi Ilonát, ellenállhatatlan szerelemre gyúlt iránta s rábjává lett, és hogy magáévá tehesse, nemcsak a kincseket küldte vissza, hanem maga is egész seregével a magyarokhoz állott s díjúl megnyerte Kendi Ilona kezét.

Valószerű, hogy a hasadékot már a rómaiak is ismerték, s erős hadászati pontul használták. De figyelemreméltó Orbán Balázs azon érdekes hypothese is, hogy vajjon nem szolgált-e jósbárlangul akár a római, akár az ősmagyar po-gány korban? Tudva van, hogy a Mithra-kultusz is barlangokba vonult s a Sibyllák, Nymphák szintén barlangokban tartózkodtak. Nem lehetetlen, hogy egykor titokteljes órákulumok hangzóttak el kétértelmű igékkel itt, mikor hadbanmenetel előtt vagy más nagyobb vállalat alkalmával a rómaiak jóspapjaikhoz fordultak.

Külön fejezetek szólnak a könyvben Torda híres sóánjáról, azok berendezéséről, kiváltásairól, a régi tordai kamara-ispanokról és mindarról, a miből teljes képet alkothat magának az olvasó a multban oly fontos szerepet játszótt város története felől.

A MUSZKÁK KIÚZÉSA A VÖRÖSTORONYI SZOROSON AZ 1848—49-IKI HADJÁRAT TEGÉN.

Az 1848—49-diki szabadságharcz egyes eseményeivel is úgy vagyunk, mint annak a három szemtanúnak a vallomásával, kik egyszerre láták leesni s nyakát törni azt a szégyen napszámost, ki a kerepesi-út egyik háztetőjén dolgozott s még is három különböző módon beszélték el a rendőrség előtt.

A szemmel látott dolgok előadásában is sok függ az illetők megfigyelő képességétől és a helyzettől, melyet az esemény végbemenetele alatt elfoglaltak.

Hát még mikor a történéshoz sokszor csak másodrangú kütfőkre támaszkodhatva kell adatait megszereznie, az idő és helyi viszonyok pontos feltüntetésével, milyen sok kitérumra s a kézezforgó adatoknak milyen beható tanulmányozására nines szükség, hogy helyesen ítélhessen s csak a tisztá igazságot adja elő.

A czim által jelzett történelmi tény tekintetében is ime előttem áll négy kütfő, melyekben ugyanazon esemény négyféleképen van előadva, pedig ezek közt kettő mint szemtanu szerepel, s egyik épen maga a fővezér, Bem tábornok, az ő hivatalos jelentésével.

A tárgy téhat eléggé fontos, hogy tisztába hozassék s lássuk, kinek van igaz a négy közül: vagy ha netalán egyiknek sem volna elfogadható a feljegyzése s hibás alaplól indultak volna ki, törekednünk kell, hogy kimutassuk a valódi tényállást.

Először is a legeredebbn és legmegbízhatóbbnak látszó kütfő, Bem tábornok márczius 16-ról a Vöröstoronyból keltezett s a honvédelmi bizottmányhoz intézett jelentése ekkép hangzik: «A mint tegnap irtam volt, még ugyanazon nap délutáni 5 óraker megkezdtem a muszkák üldözését a Vöröstorony felé, kik be sem vára benünk, nyakra-főre rohantak vissza Vöröstorony-nak. Éjfel után 1 óraker a kezünkben volt Vöröstorony, hol négy osztrák tábornok, köztük Puchner és Phersmann vonultak ki Oláhországba. Én másnap (16) megvizsgáltam a szorost és azt megerősítettem úgy, hogy többé azon az oldalon nem fog az ellenség nekünk alkalmazkodni.»

E mindenesetre igen becses és tiszteletreméltó kütfő szerint a muszkák kiúzése a vöröstoronyi szorosból márczius 15-dikén történt és pedig minden ellentállás nélkül a muszkák részéről.

A második kütfő Gelich tábornok, ki a függetlenségi harcéről irt műve 3-dik kötete 92-dik oldalán így ír: «Bem, ki márczius 19-én ütközett nélkül foglalta el Brassót, miután Puchner hadtestével végzett, 4000 embert hagyott itt s Nagyszébenbe sietett, hogy Scariatint is (a 4000 muszka vezérét) a vele levő osztrák csapatokkal véglegesen kiűzze Erdélyből. Márczius 26-ikán maga kezdett komolytámadást a muszkák ellen, öket nemcsak a határon túl ize, hanem még román területén is jó messze üldözte. Muszkák s magyarok közt a Vöröstorony szorosnál néhány ütközetre került a doloz.»

Gelich tábornok ur szerint a vöröstoronyi szoros elfoglalása s a muszkák kiúzése már nem Brassó bevétele előtt, hanem csak azután, márczius 26-án, Bem személyes vezetés alatt ment végbe s nem ugy mint Bem jelentésében mondja hogy «be sem vártak bennünk», söt ellenkezőleg, «néhány összeütközésre került a dolog a muszkákkal.»

Egy harmadik kütfő Jakab Elek, ki egy szemtanu elbeszélése után írja a következőket.

«Mielőtt Bem Brassóba siető serege után indult volna, márczius 15-dikén Ihász őrnagyot az 55-dik, Kabost, egy széleky zászlójával őrnagyot s egy vadász-osztályt a kellő ágyú-fedezetelt rendelte az oroszoknak a vöröstoronyi szorosból kiűzésére. Kabosnak az országoton kellett előre haladni, Ihász honvédeknek és a vadászoknak a havasi kanyargó oldalösvényekén és sziklák közt az oroszok hátába kerülni, s mikor másnap Bem ágyuit meghallják, a völgybe rájuk lerohanni. Déiben indultak el, s bajnalban már az erdősek védelme alatt s a kősziklák közt oly közel jutottak a muszkákhoz, hogy öket megláthatták. Az ágyú megszólván, Ihász csapatai arra tartottak. Az oroszok egy hidra állították fel ágyúikat, a mieink csakhamar azok parancsokát — egy hercezeit (legalább is) ejtették el, azután társai közül töbet; azok látva, hogy meg vannak kerülve, futásnak eredtek; de a mieink rá-

jok rohantak, sokat a kontumáciánál, többeket az uton löttek le, néhány sebesültet és halottat szeméink láttára az Olba dobtak. A határszélen még egyszer állást foglaltak, a mieink itt is oldalvást az erdőbe siettek, hogy hátukba kerüljenek, mit azok látván, makacs harc után megszaladtak s éjeli 11 órakor nyakra-főre bevonultak Oláhországba. Bem a vöröstoronyi szoros védelmét a két derek zászlóaljra bízta, a határok megerősítésére utasítást adott s így ment március 17-dikén Brassó felé főserége után.

Ezen kútfő szerint Bem formális csata után már március 15-dikén kiverte az oroszokat Erdélyből a vöröstoronyi szoroson s Kabos zászlóalját is a szoros őrzetere hagyta, holott ez tényleg Bemmel Brassónak vette útját még 16-ikán, mindjárt Boicza bevétele után. Az a csata, a melyet leír, március 28-ikán történt s Bem abban nem is volt jelen. Itt tehát a március 15-iki s 28-iki fegyverműveletek összezavarva adatnak elé.

Egy negyedik kútfő Kövry László, kinek „Erdély története” című, különben becses munkájában a 204-dik lapon ezt olvassuk:

nész eligazodni s hihetőleg eldöntetlenül, homályban fogja ő is hagyni, ha vajjon Brassó bevétele előtt vagy azután, mely napon s mely csapatok közreműködésével, Bem jelentésében-e vagy nélkül, csatával-e vagy csata nélkül, történt-e a muszkák kiverése Erdélyből a vöröstoronyi szoroson a téli hadjárat végén. Abban ugyan hárman megegyeznek, hogy az osztrákok és a muszkák nem hagyták el a Vöröstorony szorosát csata nélkül, de Bem tábornok jelentéséből az ellenkező tűnik ki. Ő azt jelenté, hogy be sem várta őt az ellenség, kivonult a szorosból. Itt először is az őz tábornok mentségére, mielőtt elbeszélésemhez fognék, egy rövid megjegyzést kívánok tenni.

Bem tudvalevőleg nem értett magyarul, németül is csak keveset. Jelentéseit, proklamációit mások fogalmazták, kik gyakran kihagyták belőle azt, a mi odavalló volt, s beleírták azt, a mit ki kellett volna hagyniok. Így történt ez a Vöröstoronyból küldött március 16-iki jelentéssel is. Bem tábornok 16-dikán reggeli 9—10 óra közt elutazott a boiczai várkastélyból a nélkül, hogy a vöröstoronyi szorosot a határszélly, mely

EGYVELEG.

* A gépek diadala. Amerikában már egészen komolyan tervezik, hogy a pályaudvarok kezelését automat gépekre bízzák. Egy angol vasuti lap a mérész terv megvalósítása esetén az események lefolyását következőképp írja le: Az utas az elősarnokban bedobja a szükséges összeget egy jegyadó gépbe, mely a kívánt jegyet kidobja. Erre mértékre teszi csomagját, a mértéken rögtön feltűnik az ár jelzése és a csomag, mielőtt a megfelelő összeget a gépbe dobták, titkos erő által az illető podgyászokosiba tolatik. Az utas erre az étterembe lép, hol a falak hosszában feliratok tájékoztatják, hogy a bedobott pénz arányában kap beefsteaket, egy üveg bort, vagy ha a vidéken a mértékletesség törvényes, egy pohár friss tejet. Ha a vonat megadja az első jelt az indulásra, az utas jegyével, mely minden vasuti kocsinál más-más alakú, kinyitja a kupét s belép. A nemdohányzók számára fentartott kupékban a dohányfüst rögtön záport idéz elő, s így az illetéktelen eltávozik. A végső állomásnál a kiszálló utasoknak szük ajtón kell keresztülmenni, melyet a jegyző gép csak akkor nyit ki, ha a jegyet belé dobták. Ha valaki erőszakkal jutna be a kupéba, ügyesen kitálat megbüntetéséről is gondoskodik. A kijáratnál ugyanis vaslemez van, mely ha jegyet nem dobnak

A TORDAI FEJEDEMI LAK (FISCUS-HÁZ), ANNAK MELLÉKÉPÜLETERI ÉS LEBONTOTT KAPUJA.

„Este setét volt már, midőn Bem Boiczához ért, melynek déli részén a vöröstoronyi vár emelkedik. A muszkák már a szorosban elmerültek volt, császárak fedezték a vonulást, kik a falu Erdély felőli részén voltak felállítva. Bem balszárnyukat megkerülte, gr. Heusenstamm százados 94 ember veszteséggel átvágta magát; oly zavarba jöttek, hogy b. Bruckenthal Sámuel, a szebeni nemzetőrség parancsnoka, nehogy kézbe kerüljön, az Olba ugratott, s a habokban lette sírját. Erre Bem másnap, márc. 17-ikén a vöröstoronyi szorosban üzni kezdte őket (itt már ez a kútfő is a márc. 28-iki csatát kezdi leírni. B. L.) Alant az uton ágyui, fent a jobbparti sziklákon vadászai dolgoztak. A muszkák többször megállottak, először a városon innen, másodsor a Riu-Váduluj hídján, Erdély végpontján, s azzal oda hagyták Erdélyt. Bem diadalérettel tére meg a határról (ott sem volt Bem soha. B. L.) s a szoros őrzetere az 55-ik zászlóaljat hagyá, vele hat ágyut. Erre elhagyta a vöröstoronyi szorosot s táborra után sietett, mely győzelmesen haladt Brassó felé.

Édigg a kútfők. Hát bizony ezekből sem most, sem 50 év múlva, mikor szabadságharcunk törvényes nagykorúságát elérte, nem fog a törté-

nonan lóhátan menve jó két és fél órára van, megtekintette volna. Neki sietni kellett Czech és Bánffy dandárai után Frekk felé, hol tudta, hogy az Olt hídjánál a Kalláni egész hadteste állást foglalt. Tehát sietett, s nem várhatta be az őrszolgákat és az elretolt csapatvezetők jelentéseit, melyek csak délnél érkeztek meg a várba, híriul adván, hogy a muszkák erős állást foglaltak a vámházaknál s két századunkat és a vadászokat visszavonulásra kényszerítették. Bem csak másnap vagy harmadnap tudta meg, a tényleges állapotot a Vöröstoronytól, mikor már Brassó alatt volt. De a jelentést már nem lehetett többé desavouálni a honvédelmi bizottság előtt. Így áll a dolog Bem jelentéseit illetőleg.

És most halljuk az ötödik kútfőt is, ki mint szemtanu természetesen hiteles tanuskódásra tarthat igényt, mert hisz épen az ő ágyui adtál a legtartósabb visszahangot a vöröstoronyi szoros szikláit közt s a kit ezenen van szerencsém bemutatni saját magam neve alatt. Némely részletek kedvéért az elbeszélést kiindulási pontunkból fogom kezdeni.

(Vége következik.)

BODOLA LAJOS.

LEROUX ÉS A REPÜLŐ ERNYŐ (PARACHUTE).

Mikor I. Napoleon először hallott beszélni a gözhajókról, oly képtelenségnek tartotta még ez eszmét, a miről kár beszélni is. És mikor Franklin tanuja volt az első léghajó felszállásának, azt a jelentős észrevételt tette: „Ime a gyermek születése.”

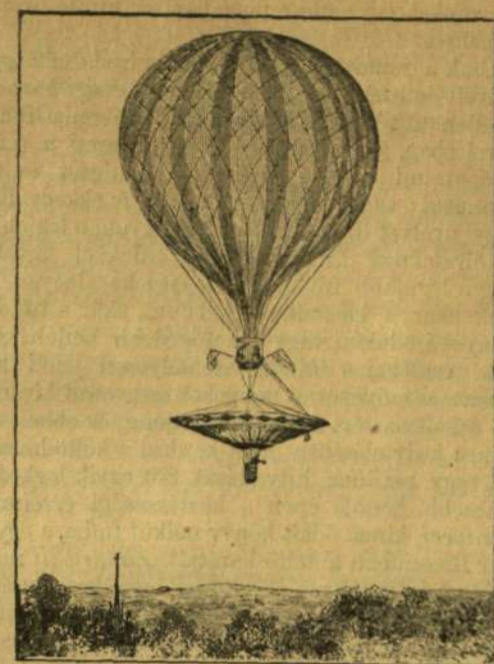
Ma már ez a gyermek erős férfivá serdült, s Daedalus és Icarus kezdetleges próbálkozása azon a ponton áll, hogy megvalósítsa a század minden álmait. Ujabb és újabb tökéletesítések juttatták mind közelebb a célt, s bár a kormányozhatóság nagy problémája még megoldatlan, a léggömb tudomány és hadászati célokra való felhasználása mind nagyobb sikerekkel kecsegtet. Krebs és Renard francia tisztek elérték a léggömbön eddig elérhető legnagyobb sebességet, 7 métert másodpercenként, Giffard megalkotta a legnagyobb „ballon captif”-ot, 883.000 köbláb térfogattal, mely 55 személynek ad helyet, sőt a legutóbbi hírek Párisból azzal is biztatnak, hogy Renardnak végre sikerült feltalálnia a léghajó kormányzása titkát is, mely bármily irányban és időben kormányozhatóvá teszi a léggömböt, s az új szerkesztű léghajó állítólag már készül is Meudonban.

Ezzel párhuzamban nem szüneteltek a kísérletek más irányban sem, arra a célra tudniillik, hogy a léghajóból való leszállást egyszerűsítsék és gyorsítsák. Ez a kérdés kezdetben a léghajózás elméletétől egészen függetlenül foglalkoztatta az elméket, s Benier lakatos Párisban már 1768-ban, tehát még a léghajózás feltalálása előtt találta ki egy meglehetősen kezdetleges röpülő-készüléket, melyvel azonban bizonyos magasságból rezstus irányban veszélytelenül lehetett aláérezkedni. — Tizenkilenc évvel később Blanchard francia léghajós már a jelenlegihez hasonló ernyő-készülékkel experimentált, melyet „parachute”-nek nevezett. 1787-ben Strassburgban felszállva, léggömbjéből egy ily parachutet-öt bocsátott alá, melyhez kosár s benne egy kutya volt erősítve. A kutya sértetlenül ért a földre.

Garnerin, a múlt század egyik legkalandosabb léghajója, már személyesen is megpróbált ozott a parachutet-el, s ismételen alászállott és pedig jelentékeny magasságból. Garnerin készüléke tökéletes felnyitott ernyő volt, s leszálláskor erősen ingadozott. Ennek elkerülésére Cocking megfordított kúp-alakura javította a szálló-ernyőt s 1837 jul. 24-én rendkívüli érdeklődés közepette emelkedett fel vele a levegőbe. Ez a vállalkozás azonban szerencsétlenül ütött ki. Egy adott jelle az ernyő elvált a léggömbtől Cockinggal együtt, de anyaga roz volt, megrepedt, s a szerencsétlen aeronauta izze-porrá zuzta magát.

Elriadvá a szörnyű katasztrófától, sokáig senki sem vállalkozott újabb az ernyővel való leszállásra. Csak a multévbem eleve-nitette fel ismét Baldwin amerikai légtornász és léghajós mutatónyaiban, többször teljes sikerrel szállva le ernyőjén Amerikában és Londonban is — még pedig nagyobb magasságból, mint most Leroux, t. i. 4500, sőt 6000 lábnyírról. Az ő ernyője is gomba-alaku, különös gyártmányu selyemből készült s kifeszítve 18 láb átmérőjű. Kemény rész nincs benne, tetején egy kis üreg arra való, hogy meggátolja az ernyő egyenetlen kiterjedését, a levegő nyomása alatt. Baldwin abban is túl akarta szárnyalni versenytársait, hogy ernyője kormányzásával akármely előre kijelölt helyre igérkezett lebocsátkozni, ez a része programjának azonban nem volt beváltható.

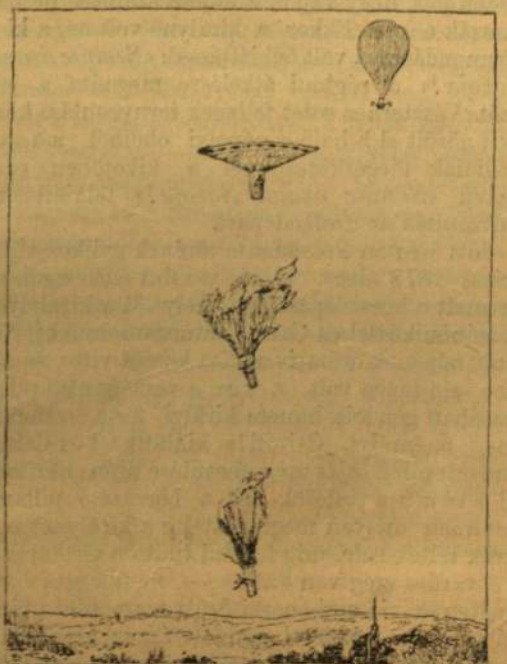
Leroux a szálló ernyőt nálunk pünkösöd első és másod napján mutatta be a városi régi iparcarnok előtt s mindkét ízben egyedül szállt fel, trapezen ülve. Szerkezete különben alig különbözik elődeiétől, ernyője a léggömb hálózán függött s hossza hat méter, felső része pedig 30 centiméter átmérőjű fakarikákkal végződik, melyen étes köztben a levegő kitérdül. Lentebb, az ernyő redői alatt jökora abroncs van arra a célra, hogy a vászon szétnyílását biztosítsa. Végre az ernyő 30 cikelye mindegyikéből hosszú zsinag futott alá, melyek karikába futó végét

Cocking felszállása a léggömbhöz erősített ernyővel 1837. jul. 24-én.

1. Felszállás a Leroux-féle ernyővel. 2. Előkészület a lebocsátkozásra. 3. Az ernyő, a leereszkedés első pillanataiban, és 4. teljes kibontakozásban.

Cocking katasztrófája a lezuhanás három stádiumában.

Leroux a karjára fűzte, mikor a trapezre ülve felszállott. Lebocsátkozása mindkét alkalommal teljes sikerrel ment végre s ritka érdekes látványt nyújtott, a mint kezdetben teljes erővel zuhant a mélybe, majd az ernyő kibontakozva, lassu lebegő mozgást vett fel.

Máskülönbön az ily kísérletek gyakorlati fontossága nem annyira a léghajózást érinti, mint inkább a dinamikus repülőgépek szerkesztése iránt újabb ismét nagy arányokat öltött vizsgálódásokat, melyekkel közelebbi kapcsolatban állnak. S hogy az ily röpülőgépek ma már nem csupa agyremek, hanem a megvalósíthatás minden feltételével bírnak, azt több találmány teszi hihetővé, így a Forlanini, milanoi tanár által 1878-ban konstruált gözrepülőgép, a párisi Hureau de Villeneuve madár-mechanizmus stb. Előbbi két szilárdan álló vizirányos szárnyból s két azon levő függélyes csavarszárnyból és egy kis gépzépből áll. Működésbe hozva 15 méterig képes felemelkedni, s ily magasságban mintegy 20 másodperzig lebeg előre.

„STRESA GYÖNGYE.”

Míg Berlinben fejedelmek eskőlozotak, és Bismarck az államférfiúi dícsőség sugariban fürdött, távol az ünnepségek zajától, a turini királyi palota termében töltötte e napokat egy nő, kiről nem szóltak vezerezettek, de a kinek gyöngye újjai legelső szálat szöttek annak a szövetségnek, mely ma Német-és Olaszországot összefűzi. A diplomácia csak kész eszközökkel dolgozik, de legmerészebb alkotásai sem nélkülözhetik, legfelleg ideig-óráig, a szív és kedély érzelmi világát, a rokon-és ellenszenyek, az ózton és hangulat szám-bavételét.

Nagy szerencsének kell ismernünk a világesemények küszöbön álló alakulásaira való tekintettel, hogy az a koronás nő, kinek a végét az olasz nemzet sorsa intézésében oly hálás szerepet juttatott, Margit királyné, „Stresa gyöngye”, ez előtt 35 évvel a pillintzi kastély kertjében töltötte lányka-éveit, nagytanya, János szász király, a Philaetes álnév alatt rejtőző fejedelmi költő oldalánál, ki Dante „Divina Commediája” mesteri fordításával a német irodalomban is kosorozottá tette nevét. Mert az élénk szellemű kis hercegnő, Ferdinánd genuai hercegnek, Viktor Emánuel fivérének és a szász király leányának gyermeke, ha megunt szülőinek stressai magányát, a Laggo Maggiore mellett, és a turini zajos életet, szívesen látogatott el nagyszülői vidám körébe, hol igazi háziasság várta a tudós nagypapa környezetében, kit boldoggá tett, ha nyelvtudományi kutatásaiban neje egy lett biblíával vagy más ilyen kuriozummal örvendeztette meg. Itt lelte örömét a vidor lányka a jól felszerelt gazdaságban, hol virgoncz esikök nyargalásztak,

a Drezda és Auszig közt fűrgen iramló gözösköben s legfőképe a Vanloo esetére méltó udvari trombitás népszerű alakjában, ki karesu alakjára simuló feszes egyenruhájában, göndör fekete hajával mindennap trombitáján adta meg a jelt az ebéd megkezdéséhez.

Hol volt még akkor Olaszország nagyhatalmi állása! Hol az egységes Németország! A kis hercegnő nagybátyja, Viktor Emánuel megelégedett még egyelőre a piemonti trónörökös szerény címével is, s a politikai láthatárt nem zavarták közeli válságokra mutató felhők.

Am az évek multak s Olaszország is megszűnt merő „geografiai fogalom” lenni, mint a hogy az öreg Metternich nevezte. A mit Garibaldi és Cavour egyesített ereje nem volt képes kivívni, azt önként felajánlta egy szerencsés véletlen. Savoya csillaga újra felragyogott s a szász királyi ház megalapítója lett az első olasz dynastiának. De Viktor Emánuel, a „lovagkirály” neje, Mária Adelaide már 1855 jan. 2-án lehunyta szemét s az olasz felszert királyné nélkül maradt. Az egész nemzetnek legforróbb vágya volt, hogy Umberto trónörökös asszonyt hozzon a házhoz.

S milyen lelkesült öröm mámore volt az aztán, mikor köztudomásra jutott, hogy a válasz-

TIZENEGY ÉVES ÓRIÁS LEÁNY.

Cs. kir. szab. Adriai biztosító-társulat Triestben.

Az 1888-dik év ugyszólván a teherképesség próbaköve volt a biztosító intézeteké néve. — Azok közt, melyek a próbát fényesen kiállították, bátran sorolható az «Adriai biztosító-társulat», mely azon érzékeny veszteség dacára, mely a jégbiztosítási osztályban érte, felette kedvező zárszámadással lehetett biztosítottai és részvényesei elébe. — Az «Adriai biztosító-társulat» immár azon helyzetben van, hogy függetlenítheti magát egyik vagy másik biztosítási ág üzlet-folyásától. — Nagy biztosítási tőkét oly jövedelmet hoznak az említett társulatnak, melynek segítségével az egyszemélyt helyreállíthatja, ha egyik vagy másik üzletét veszteséggel járja. Az «Adriai biztosító-társulat» 1888. évi zárszámadása igen tanulságos. Abból azon meggyőződés nyerhető, hogy csakis oly kiváló és nagy tökélyt bíró intézetek, mint az Adriai biztosító-társulat, állhatnak fenn rendíthetetlenül a jelenlegi versenyhullámzás közepette, míg fiatal, csekély rendkívüli tartalékokkal ellátott intézeteknek létükért nehéz küzdelmeket kell vívniok.

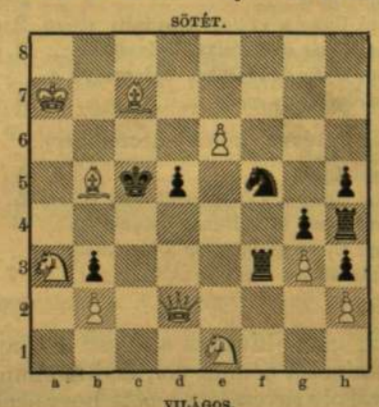
Az említett társulat közgyűlése f. év június 6-án tartott meg Triestben, s az ez alkalommal beterjesztett 1888. évi igazgatósági jelentésből a következő lényegesebb adatokat közöljük: I. Életbiztosítási osztály. — Ezen biztosítási ág az «Adriai biztosító-társulat» által különös előszeretettel ápolatik; korántsem folyomódik külsőleg sokat ígérő és kápráztató, de valóságban üres kombinációk csáb-észközéhez, hanem az egyenes és becsületes utat választja. Hogy eljárása helyes, mutatja életbiztosítási üzlete, mely évről-évre szép gyarapodást mutat fel; erről fényes tanúságot tesz az 1888. év:

A kiállított kötvények kerek 10 és fél millió frt tőke és 14,755 forint járadékra rugtak. A gyarapodás mult év ellenében 4,779,330 frt tőke és 8947 frt járadékot tesz, a biztosítási állomány immár tehát az 50 millió forintot túlhaladta. — Ez 50,334,381 frt tőke és 129,750 frt járadékot tesz. A halál- és életbiztosításokért történt kifizetések ezen ágazatok művelése óta 13,871,080 frtot igényeltek. A díjtartalék 750,550 frtal emelkedett és 9,793,653 frtot tesz. Az életbiztosítási osztály a nyereséggel biztosítottakra eső rész levonása után 106,809 frt 45 kr. nyereséget mutat fel. II. Elemi (tűz-, szállítvány- és jég-) biztosítások. Míg az 1887-ik évben a tűzbiztosítás nagy veszteséggel járt, s a jégbiztosítási osztály díjbevétele 7,860,205 forintra rugott, viszbiztosításokra 2,303,268 forint fordított. Kárkérty 5,917,622 frt fizetett, melyből 2,174,205 frt a viszbiztosításokra esik; ezenkívül 208,421 frt még függőben levő kárkérty tételt félre. A díjtartalék a tűzbiztosítási ágban 1,476,641 frtra rug; s a saját számlára maradt díjbevétele 50% kamattal teszi; a szállítványbiztosítás díjtartaléka 10,109 frtot tesz. Az időbeli díjak társulat az elmúlt évben kerek 19 millió frtot ért el. A társulat fennállása óta az összes forgalmi ágakban előfordult kárkértyében 143 millió frtot fizetett ki. A zárszámadás 272,247 frt 64 kr. nyereséget mutat fel, melyből az alapszabályszerű javadalmazások levonása után részvényekint 50 frt osztalék kifizetése határozottat el. — Az értékpapírok nyereséget mutatnak fel, — az 1888. évben az előbbi osztály meglehetősen kedvezően zárult, holott a jégbiztosítás igen tetemes veszteség-

gel járt. Ezen veszteség fedezésére azonban az előbbi években gyűjtött jégbiztosítási külön tartalék állt rendelkezésre, mely azonban csak részben vétetett igénybe, és az igazgatóság jónak találta a jégbiztosítás egy részét a többi osztályok forgalmi többletéből fedezni, úgy hogy a jégbiztosítás külön tartalékára még 200,000 frt új számlára előírható volt. A három elemibiztosítási magasabb értéke által eredményezett nyereségre a számlába be nem vonatot, hanem az egész összeg, vagyis 169,433 frt az árfolyam tartalék-emelésére fordított. A társulat tartalékai (a 4 milliót tevő részvénytőkén kívül, melyre 40 kamat — 1,600,000 forint fizetett be) 1888. decz. hó végével a 12 millió frtot felülhaladja, és pedig az életbiztosítások tiszta díjtartaléka 8,844,863 frt, a tűzbiztosítások tiszta díjtartaléka 1,475,641 frt, — a szállítványbiztosítás tiszta díjtartaléka 10,109 frt, a jégbiztosítás külön tartalék 300,000 frt, az árfolyam-ingadozások tartaléka 240,297 frt, az életbiztosítási ág külön nyereségtartaléka 250,000 frt és az általános nyereségtartalékalap 1,085,129 frt. —x—

SAKKJÁTÉK.

1552. számú feladvány. Steif A.-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

Az 1545. számú feladvány megfejtése.

Meyer H. F. L.-tól.

Megejtés. Világos. Sötét. 1. Bg3-g8 ... Fc2-a4 (a) 1. ... d6-d5 (b) 2. Vb7-g2 t. sz. 2. Bg8-c8 t. sz. 3. Vg2-g7-d2 mat. 3. V v. B. mat.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakkklub nevében: Exner K. — S. A. Ujhelyen: Dr. Kálnitzky Géza. — Szemp-czen: Pintér János. — A bereztekli sakk-egylet nevében:

Nagy András. — A nagykorú polgári kör sakk-kezelői: — A pesti sakk-klub.

Rövid értesítések: Beresztelken: N. A. — Az 1542. sz. I. megfejtésére névze igaza van. Az 1549. sz. I. megfejtésére névze nincs igaza.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

Romlott világ s társa. Közlésről szó sem lehet. Aggályunk? — csak az, hogy senkinek olvasni végig; ha olvasná, nem értené; ha megértené, nem gyönyörködne bennök.

Egykor és most. Egykor talán az ilyent is versnek nevezték; most senki sem fogadja el annak.

Cs. B. Későn jött arra, hogy azon napon közölhesük — már volt akkorról más; de nem is épen lapunkba való lett volna.

Tékozló fu. Nem épenzetlen, de még sem eléggé érett gyümölcs. Ott, a hova szeptemberben menni készül, lesz módja, alkalma, eszköze, képezni magát, érlelni tehetségét, csiszolni ízlését, s igyekezettel és jószereccével még megértheti azt is — a mi nélkül nem akar meghalni, hogy műve, neve a «V. U.»-ban is megjelenjék.

Kis kertemben. Arra, hogy verset írhasson, nem tud elég jól magyarul; nyelv magyartalan, helyesírása hibás. Maga a vers különben tartalmaslag is gyöngye.

Egy ridég bölcselkedőhöz. Köszönettel vettük. De onajtanak egy pár (lényegtelen) változtatást tenni rajta, a költemény külcsinja érdekében.

Drezda. H. Első tudósítását társalapunkban, a «Politikai Ujdonságok»-ban közöltük.

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 22-ik számában közölt bűvös karperecz megfejtése: Boldoggá nem tess az arany.

HETI-NAPTAR, június hó

Table with columns: Nap, Katholikus és protestáns, Görög-Orosz, Iracolta. Rows list dates and corresponding religious observances.

Holdváltozai: ☾ Utolsó negyed 20-án 8 óra 51pk. regg.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. egyetem-tér 6. szám.)

Schwarze Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.65 p. Meter — glatt und gemustert (ca. 180 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fabrik-Dépót G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

Weisse Seidenstoffe von 60 kr. bis fl. 11.45 p. Met. — glatt und gemustert (circa 150 versch. Qual.) — versendet roben- u. stückweise porto- u. zollfrei das Fabrik-Dépót G. Henneberg (K. u. K. Hofliefer.) Zürich. Muster umgehend. Briefe kosten 10 kr. Porto.

—x— Fontos tudósítás. Egyetlen háztartásban sem volna szabad a két, immár legjobbnak elismert, szernek hiányoznia. Ezek a «Dr. Rosa életbalszam» és a «Prágai egyetemes házi tapasz» Fragner B. kedvelt győgytárából, Prágában. — Dr. Rosa életbalszama eddig felülmúlhatatlan hatású házi szegélygyógyosság, gyömyörgőcsök, dugulás, rossz emésztés, felbőfőség és minden ezekből származó bajok ellen. A számos naponként szaporodó közönség és elismerő levél legjobban bizonyítja, hogy Dr. Rosa életbalszama minden egyéb hasonló készítményt messze felülmul. — A Prágai egyetemes házi tapasz, biztos és kipróbált szer minden gyuladás, sebek és kelések gyógyítására. E tapasz fő erénye abban rejlik, miszerint gyors hatással és jeles gyögyerővel bír, mely abban nyilvánul, hogy a seb mindaddig be nem gyógyul, míg minden kóros és idegenszerű ábról ki nem vonatott. — Az olesó ár és kitűnő hatás általános elterjedést szerzett e készítményeknek, minek következtében teljes joggal megérdemlik a házi «szer» nevet, valamint a legjobb tovább ajánlást is. — Miután azonban nagy elterjedtségük folytán utánzó-ók is fordulnak elő, ajánljuk olvasóinknak a lapunk jelen számában közölt hirdetés megtekintését, a hol a «véjegyek» is le vannak nyomtatva. — A főnöbbitésben minden más különlegesség is raktáron tartatik, és árjegyzékek kívánatra ingyen és bérmentve küldetnek.

AU BON MARCHÉ

Elismert jó ízlésű BOUCICAUTARISTID Minden a vállalt és pontos kiszolgálás minden árucikkét illetőleg. nagyzülete Világhírnév. PÁRISBAN.

Ujdonságok nagy, lelegezánsabb és legzadagabban felszerelt raktárai, egyesítve.

Fehérneműk, fantasziakelmék, indienne, vásznak, calicot, köpnyek, asztali tehernemű, női és gyermekruhák, confection, fűzők, japon-ók, Jersey-derekak, férfi- és fiúruhák, kalapok, férfi divatcikkok, fehérnemű, trousseaux, ruhák, fügek, burzorak, függönyök, utazási cikkek, szűjtás és más divatcikkok, szalagok, csipkék, zsebkendők, keztük, nyak ravalók, esernyők, napernyők, parfümerik, stb. stb. Az áru-tiszer rendszert egyedül a tisztességes kiszolgálás és olesó árákon mértékben érvényes bárkivel szemben és ennek köszöni az «Au Bon Marché» hallatlan kiterjedését. Bérmentes szétküldés a világ minden tájára, kérelem folytán árjegyzék, album, leírás küldetik bérmentesen. 25 franyt rendelés-kezésére álló vasuti pályaudvarból, a hol a megvámolás alá eső butor és egyéb árucikkéket jutnak feladásra. Az «AU BON MARCHÉ» raktárai csupán csak ujdonságok raktári céljára épültek, legnagyobb mérvűek, legjobban ellátvák és legjobban berendezték. A mi hasznosat, kényelmeset és jót az ész csak kigondolhat, itt található, s e mellett még Páris nevezetességét is képezi ez a tizlet. Minden nyelvű tolmácsok állanak az idegen közönség rendelkezésére, kik az «Au Bon Marché»-t meglátogatják. A párisi magyar közönség főleg itt vásárol, nemkülönbön a világ tájáról jövő utazók is. Meg is érdemli ezt a látogatottságot, mert mindent elővet, hogy raktárainak a jó, szép és új minden fajtában képviseltessék; az által lehetséges ez, hogy folyton óriási mérvben lévő látogatók, árucikkéket naponta megújítja. A mostani kiállítás évre különösen nagy előkészületek történnék, úgy hogy a látogató idegen közönség eddig soha nem látott, nem képzelt mérvet fog tapasztalni az Au Bon Marché-ban, mely a maga nemében egyedül a világ. Az Au Bon Marché-nak se bizományi, se más raktára nincs, sem Franciaországban, sem a külföldön és kéri vevőt, hogy haszonvevő, de vele semmiféle összeköttetésben nem levő üzletektől óvakodjék, mert ezek nevé bitorlóják. Az «Au Bon Marché» az 1889-iki kiállításán részt veszen 1-zór 18. szám: burzorak, függönyök és tapétákkal; 2-szor 35. szám: női, férfi és gyermekfehérneművel; 3-szor 36. szám: női és gyermekruhák, férfi és fiúöltönyökkel; 4-szer: a közgazdasági osztályban.

Dr. ROSA «ÉLETBALZSAMA» Gyors és biztos segély gyomorbántalmak és következ-nyéikre! Az egészség fenntartására, a nedvek, valamint a vér tisztítása és tisztartására és jó emésztés elősegítésére a legjobb és hatáshoz szer, mindenhol ismerve már és kedvelve: Dr. ROSA «ÉLETBALZSAMA» Ez, a legjobb és legnagyobb erejű gyógyóvényekből a legzadagabban készítő, mindennemű emésztési bajok, gyomorgöröcsök, étvágytalanság, savanyu felbőfőség, vértelenség, aranyér stb. esetében teljes biztonsággal állja meg helyét. Eme kitűnő hatásait fogva az most már a népek biztos és megpróált házi-szerzévé vált. Nagy üveg ára 1 frt, kicsé 50 kr. Elismérő levelek ezrelv állnak megtekintésre. Ovás! Csaldások elhárítása érdekében figyelmelték mindenkit, hogy az eredeti szabály szerént egyedül tölem készített dr. Rosa életbalszam két kartonba van göngyölve, mely hosszoldalán a felírást: «Dr. Rosa életbalszama a «Fekete»-sárga gyögy-szerből, B. Fragner, Prága 205-3. számot, cseh, magyar és francia nyelven viseli, a melynek homlokoldalai a törvényes letétben álló mellékelt végjeggyel vannak ellátva. — Val. Dr. Rosa életbalszam csak készítőjénél.

B. Fragner «sum schwarzen Adler» gyögy-szer-tárban Prága, 205-3. kapható. — Budapestben kapható Török József és Budai Emínel.

Az osztrák-magyar monarchia minden nagyobb gyögy-szer-tárban van ez életbalszammak raktára. Ugyanott kapható:

Prágai egyetemes házikenőcs

a közönső iratok ezrelv elismert biztos gyögy-szer min den gyuladás, seb és daganat ellen.

Biztos sikerrel alkalmazható a női mell gyuladás, tejrekedés és keményedésnél, a gyermek elválasztásánál, gyenyed, vérdaganat, geny-fakadás, pokolvarnál; körömdaganatnál, a kéz- és lábujjakon támadó ugrynevezeti körömszegégnél, keményedések, duzzadások, mirigydaganatoknál; szalomdaganat, holttegnél. — Minden gyuladás, daganatot, keményedést, duzzadást, a legrovidebb idő alatt gyögyít meg; hol azonban már genykepződés következett be, a fekélyt a legrovidebb idő alatt felhúzza és meggyógyítja. Szizenecsekben 25 és 35 krajczár.

Ovás! Mivel a prágai egyetemes házikenőcs igen gyakran utánzózik, figyelmelték mindenkit, hogy az eredeti szabályban, csak az egyedül készítem. Csak akkor az valódi, ha a szaga ércszelencék, melyekbe töltve van, vörös használati utasításokba (9 nyelvű nyomtatványban) s két kartonokba — melyek a fennebbi végjeggyel viselik — vannak göngyölve.

Fül-balszam. A legkísérlettel s számos kísérlet után is meretes legmegbízhatóbb szer a nehéz hallás gyögyülésére s a teljesen elvesztett hallás visszaszerzésére. 1 palczk 1 frt.

Hirdetések felvétetnek a kiadóhivatalban

IV. egyetem-utca 4.

A FRANKLIN-TARSULAT magyar irodalmi intézet kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvkereskedésben kaphatók

JUTALOM-KÖNYVEK

elemi és népiskolák számára.

- Andor Deák. Köszöntő-könyv. Nagy és kis deákok számára. Negyedik kiadás. 20 kr.
Beniczky Irma. Regelő gölya. Mesék, elbeszélések és költemények gyermekek számára. 80 kr.
Bederzély Amália. Flóri könyve, 120 a szöveg közé nyomott képpel. Új népkiadás. 40 kr.
Flóri könyve, 120 képpel és zenemelléklettel, diszkiadás. Keményen kötve 1 frt 40 kr.
Bodrogi Alajos. A regelő tulpán. Dalok és mesék, sok szép képpel. Gyermekek számára. Negyedik kiadás. 80 kr.
Bonyhai Benjamin. Irányadó az iskolában és az életben. Erkölesi tanulmányok könyvecské, vallás különbség nélkül a mindennapi és ismételő iskolába járó növendékek számára. A négy kiadást ért «Népközlői jutalom-könyv» című munkája nyomán, a kor igényeinek alkalmazva 30 kr.
Borza Nándor. Szavaló-könyv. Elemi iskolai és házi használatra. Ötödik kiadás. 30 kr.
Büttner Lina. Egy rút kis leány története. Elbeszélés fiatal leányok számára. — Az én édesem (rajz). Kötve 1 frt 20 kr.
Az állatvilág csudái. Számos képpel és képes borítékkal 80 kr. Színezett képekkel. Kötve 1 frt 60 kr.
Csukási Fülöp és Schön József. Kis biblia a zsidó ifjúság számára. Az őshéber eredeti szöveg nyomán. Vásznon kötésben. 1 frt 40 kr.
Czuczor Gergely. Mesék. Francia után újra szerkesztve. 60 képpel. Vörös vászonba kötve, aranyvágással 1 frt.
Sárvay Eöri Andor. A madárvilág, vagyis mulatva oktató olvasmányok a madarakról, fiatalok számára. 80 ábrával. Képes borítékba kötve 1 frt 50 kr.
Erdélyi Indali Péter. Képes verses könyv. Ajándékul jó gyermekeknek. Színezett képekkel. Második kiadás. Kötve 1 frt.
Egészen új szerkesztésű ABC. Diszkiadás színezett képekkel. Negyedik kiadás. Színes borítékba fűzve 50 kr.
Gööz József dr. Budapest története. A magyar nép és ifjúság számára. A budapesti (budai) tanító-egylem egzbizásából. Képekkel diszített kiadás. Fűzve 1 frt.
Gyermekmesék. Közl. Ida néni. Szemlér Mihály rajzaival. Kötve 1 frt.
Györfly Iván. Kis mennyel manna. Katholikus ima- és énekkönyvecské kis fiúk és leánykák számára. Harmadik kiadás. Kötve 25 kr.

- Györfly Iván. Mennyel Manna. Katholikus ima- és énekkönyv tanuló ifjak számára. Harmadik kiadás. Kötve 50 kr.
Hoffmann Ferenc. 100 kis történet jó kis gyermekek számára. 8 színezett képpel. Ötödik kiadás. Kötve 1 frt 20 kr.
50 kis mese. Jó fiúk és jó leányok számára. 5 színes képpel. Ötödik kiadás. Kötve 80 kr.
A kis regelő. 50 új kis mese jó kis fiúk és jó leányok számára. Hat színezett képpel. Kötve 80 kr.
Horkal bácsi. Kis hegedű. Versek, mesék és dalok, jó kis gyermekek számára. 40 kr.
Karády Ignác. Regék és mesék az ifjúság számára. Sok képpel. Második bővített és igazított kiadás. 1 frt 50 kr.
Képes családi játékkönyv. Szerkesztette K. Beniczky Irma. Második bővített kiadás. Számos ábrával. Kötve 2 frt.
Képes mesék gyermekek számára. II. kiadás. 40 kr.
Legújabb és legteljesebb magyar köszöntő. Negyedik kiadás. Kötve 50 kr.
Lukács bácsi. Kis postás. A kis magyarokhoz. Kötve 1 frt.
Erdélyi kis utazó. Kötve 50 kr.
Rajka Teréz. Flóri új könyve. Képekkel 80 kr.
Flóri és Kálmán könyve. Képekkel 80 kr.
Rudnyánszky Gyula. Gyermekek-zinház. Nyolcz eredeti színű leányok és fiúk számára. Kemény kötésben 80 kr.
Schneider képes átlásza. A természettudományi földrajz kézi átlásza iskolai és házi használatra. Magyarra fordította Gönczy Pál és Hunfalvy János. Második kiadás. Fűzve 1 frt 50 kr.
Sporzon Pál és Ébner Sándor. Gazdasági olvasmányok minden rendű gyakorló és tanuló gazdák számára. Második olesó kiadás. Fűzve 80 kr.
Tárkányi Béla. Ifjúság kalauza az örök életre. Katholikus imakönyv énekekkel és zsolnárokkal. Egy czimképpel. Vásznonba kötve aranyvágással 80 kr.
Tóth József. A nagyapó elbeszélései. Kötve 1 frt 40 kr.
Warga Lajosné (Rajka Teréz). Leányok könyve. Fiatal leánykák számára. Kemény kötésben 2 frt.
Zólyomi J. Kis nemzeti lant. Dalok, szavalmányok és hazafias költemények gyűjteménye. Fűzve 40 kr. Kötve 80 kr.

Margitszigeti gyógyfürdő,

Budapest főváros közvetlen közelében.

35° R. meleg artzi forrás, porcellán-, márvány-, kád- és közfürdők zuhanykabinákkal, nagyszerű kert, 300 teljes kényelemmel berendezett szoba, társalgási terem, kül- és beltéri lapok, telefon-, távírda-összeköttetéssel, naponta zene.

Kóralakok, melyek ellen a margitszigeti hévíz kedvező eredményrel használtatott:

Köszvény, az ízületek, izmok, csontvártá, ideghüvely, idült csúsz. A csúsz, köszvény, erómi behatások, typhus után fellépő hűdés, szábak, esontbántalmak, esontszűt, izületi bajok és külsértéseket követő elváltozások. Fájdalmas hegek, mereveség, hűdés börtántalmak, vizeleti nehézségek, méh- és hüvelybántalmak. Még arra is figyelmeztetjük a t. cz. közönséget, hogy a szigeten Budás-főleg legújabb rendszerű villamos fürdők rendezettek be, melyek a köszvényes, csúszos és ideges bántalmak, valamint a hűdés és az ischiás-nál a fürdészetben igen hathatós segéd gyógyeszköz képeznek. A hévíz belsőleg eredményesen hathatós segéd gyógyeszköz képeznek. A hévíz belsőleg eredményesen hathatós segéd gyógyeszköz képeznek. A hévíz belsőleg eredményesen hathatós segéd gyógyeszköz képeznek.

nyel használtatott: idült gyomorhurutnál és alhasi pangásoknál. A szigeten van gyógyszerár, ellátva mindennemű ásványvízzel. Rendelő orvos: dr. Székács. — Bérleteknél egy a fürdő, mint a meneteknek egyenes váltásánál árleengedés. A szigeten lakó fürdővendégek a fürdő-használatnál és a meneteknek előnyben részesülnek. A fővárossal óránkint kétszer közlekedés. A fürdő-idény tartama május 1-től október 1-ig. — A lakások megrendelése: a szigeten a felügyelőségi irodában. Budapest.

A margitszigeti felügyelőség.

FELHÍVÁS ELŐFIZETÉSRE.

A *„Leányvilág”* 1889-ik január első füzetével már a hatodik évfolyamát kezdi meg és most is, mint eddig a legnemesebb eszmék hirdetője leendő: **Vallás, család nemesebb élet, hazaszeretet és munkásság** lesz állandó jelszavunk a mulattatva oktatás alapján.

Ennyit a beltartalomról, a mi pedig a gyönyörű kiállítást illeti, arról a Franklin-Társulat összes kiadványai bizonyítást tesznek.

És így őszinte meggyőződésünkből biztosíthatjuk a tisztelt szülőket, hogy serdülő leányaik számára **célszerűbb ajándékot, mint lapunk, nem vehetnek, mert ez nemcsak minden hónap elején és közepén új örömet hoz számukra, hanem gazdag tartalmánál fogva ismereteiket bővíti gyakorlatias és hasznos cikkeivel, érzésüket nemesíti szép és nemes irányú elbeszéléseivel. E mellett a lap előfizetési összege is igen szerény:**

Egy évre ... 5 frt — kr
Félévre ... 2 * 50 *
Negyedévre ... 1 * 25 *

Előfizethetni Budapesten a Franklin-Társulat lapkiadó hivatalában, valamint minden hazai könyvárusnál.

Ezen kívül küldendő az előfizetési pénzek egyenesen a szerkesztőhöz Somorjára (Pozsonymegye).

Kalocsa Róza
a *„Leányvilág”* szerkesztője.

Kwizda köszvényfolyadékja

évek óta kipróbált háziszere
csúsz, köszvény és idegbajok ellen.

Valódiilag csak az itt mellékelt védjeggyel. — Kapható Ausztria-Magyarország minden gyógyszerárában.

Egy üveggel 1 frt o. é.
Naponkénti pósta szétküldés a fő-letét által:
KWIZDA FERENCZ JÁNOS,
osztrák cs. kir. és román kir. udv. szállító kerületi gyógyszerára Kornenburgban, Bécs mellett.

Legjobb és Leghírneveesebb
Pipere Hólgypor
La VELOUTINE
Különleges Rizspor
BISMUTTAL VEGYITVE
CH. FAY, ILLATSZERÉSZ,
PARIS — 9, rue de la Paix, 9 — PARIS.

A Ch. FAY-féle párisi cég
„LA VELOUTINE”
különleges rizspora eredeti minőségben kapható és utánvéttel is megrendelhető
VERTESSI SÁNDOR illatszertárában
Budapesten, Kristóf-tér 8. szám.

Ráth Mór Törvény-kiadásai.

Az 1865—1889. évi (leszállított áru) törvénygyűjtemények egy a kézi törvénykiadásokról szóló nagy részletes könyvjegyzék minden jelentkezőnek bérmentve szívesen küldetik

Legújabb kézi kiadások:

- 1889. VII. t.-cz. A véderőről. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátta Kasics Péter, ezen véderő körüli munkálatait a vaskorona-renddel kitüntetett osztálytanácsos a honvédelmi miniszteriumban. Ára 50 kr.
- 1888. XIX. t.-cz. Halásztörvény. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátta Herman Ottó és Dr. Imling Konrad. Második a miniszter végrehajtási rendelettel bővített kiadás. Nagy. 8-r. kiadás. 80 kr.
- 1888. VII. t.-cz. Az Állategészségügy rendezéséről. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátta Dr. Azary Ákos, a budapesti kir. állatorvosi tanintézet ny. r. tanára. Nagy. 8-r. kiadás. Ára 60 kr.
- 1888. XXXV. t.-cz. Az állami italmérségi jövedékről. 1888. XXXVI. t.-cz. Az állami italmérségi jövedékről szóló 1888. XXXV. t.-cz. folytán adandó kártalanításról. Jegyzetekkel, utalásokkal és magyarázattal ellátta Fritz Péter, a keresk. és iparkamara tollvivője. Nagy. 8-r. kiadás. 50 kr. — A miniszteri életbeléptetési utasításokkal. 1 frt 40 kr.
- 1887. XLIV. t.-cz. A dohányjövédéki törvények és törvényesített szabályok némely intézkedéseinek módosításáról. Jegyzetekkel és magyarázattal ellátta Fritz Péter a budapesti kereskedelmi kamara tollvivője stb. által. Nyolczadr. nagybetűs kiadás. 40 kr.
- A Telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. XXIX. t.-cz. végrehajtási rendeletei. Ára 60 kr.
- 1885. XXIII. t. cz. A vízjogról. Jegyzetekkel ellátta: Kovács Sándor miniszteri osztálytanácsos és Kvassai Jenő a kulturmérnöki hivatal főnöke. Ára 80 kr.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvárusnál kapható:

Arany Kincstár

Nélkülözhetlen tanácsadó minden család és háztartás számára

Szerkesztette

Beniczy Irma.

Ára füzve 80 krajczár

Ára kötve 1 frt.

M. kir. jótékonycélu államsorsjegyek!!

LEGOLCSÓBB ÁLLAMSORSJEGY.
Huzás már június hó 27-én.
Az összes nyerem. 160.000 frtra rúgnak.
FŐNYEREMÉNY 60.000 FORINT.
Sorsjegyek à 2 frt kaphatók a lottoigazgatásnál Budapesten (Pest, főváros, főpályaudvar), hova a megrendelt sorsjegyek ára postaköltséggel együtt előre beküldendő valamennyi lotto-, sós- és adóhivatalnál, a legk. postahivatalnál, a bécsi „Mercur”-nál és minden városban és nevess. helységben felállított egyéb sorsjegytároló községnél.
Budapest, 1889. évi május hó 1-én. M. KIR. LOTTOIGAZGATÓSÁG.
Máriássy Sándor m. kir. pénzügyminiszteri osztálytanácsos és lottoigazgató.

M. kir. jótékonycélu államsorsjegyek!!

VASÁRNAPI UJSÁG

25. SZÁM. 1889. BUDAPEST, JUNIUS 23. XXXVI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt Külföldi előfizetésekre a postai megfizetéses utalással POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: fél évre — 6 * fél évre — 4 * Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt Külföldi előfizetésekre a postai megfizetéses utalással fél évre — 3 *

GRÓF TELEKI GÉZA

az új belügyminiszter.

SOKÁIG volt az országnak esonka miniszteriuma. Volt rá eset, mikor a kabinetnek a harmadrésze is hiányzott egyszerre s egy miniszter három tárczát is viselt. Olyan pedig, a ki kettőt viselt, esztendőig viselte, nem is egy, de kettő. Tisza Kálmán például a miniszterelnökség mellett éveken át volt még pénzügyminiszter, ugy szintén Orezy Béla báró, ki nek mint ő felsége személye körüli miniszternek igazság szerint ő felsége személye körül, tehát leginkább Bécsben volt a helye, mig mint belügyminiszternek neki kellett volna lenni a leginkább idehaza ülő miniszternek.

Természetes, hogy ezt az állapotot nem lehetett állandónak tekinteni. Mikor a 48-iki törvényhozás a kormányzat különböző ágának teendőit beosztotta, bizony nem abból indult ki, hogy minél több miniszteriumot s mindeniknek élére egy-egy minisztert rendszeresítsen, hanem meggondolta egyfelől azt, hogy szegény ország vagyunk, melynek költséges sinecurákat nem szabad alkotnia, másfelől azt, hogy most leszünk voltaképen középkori feudális országból a demokrácia széles alapjaira helyezkedő modern állammá: tehát ugy osztotta be a kormányzati teendőket, hogy mindenik ágazatuk vezetése megkövetelje és igénybe vegye a maga egész emberét, még ha rendkívüli munkaerő lakoznék is benne.

Azért több miniszteri tárczát egy kézben egyesíteni semmiesetre sem volt szabályszerű s csak átmeneti intézkedésnek volt tekinthető. A képviselőházban a véderő-törvény fölött folytatott vita szembeszökően bizonyította be ez állapot tarthatatlan voltát s a kabinet kiegészítése végbement. Új miniszterek gyanánt jöttek be Szilágyi Dezső, a ki az igazság-, Wekerle Sándor, a ki a pénzügyi tárczát vette át, mig a földművelésügyi miniszterium élére gróf Szapáry Gyula állt.

Csupán a belügyi tárcza vezetésénél maradt meg továbbra is a provizorium. Báró Orezy Béla a belügyi tárczát letette ugyan, de az nem töltött be véglegesen, hanem annak ideiglenes vezetése Baross Gábor közlekedésügyi miniszterre bízott, ki rövid belügykerdeése alatt is megérezte erélyes kezét ezen a téren is. De minden ember tudta, hogy őt a közlekedésügyi teen-

dők mennyire igénybe veszik s mily szükséges ember ő azok élén, — sejtethető volt tehát, hogy a belügyi tárczát csakhamar leteszi. Csak a végleges belügyminiszter személyével nem volt tisztában a közvélemény. Olyan politikusa, a ki a mai viszonyok között mintegy kiválóan praedestinálva lett volna belügyérnek, nem volt sem a képviselő, sem a főrendi háznak, sem a politika többi hivatalos köreinek. Egy ideig azt is rebesgették, hogy ezt a tárczát a kormány elnöke fogja megtartani, a ki kezdetben különben is belügyminiszteri minőségben lépett be a kabinetbe s mikor utóbb annak elnöke lett is, mindig föntartotta befolyását a

belügyek vezetésére. A sejtélem nem valósult. E hó elején már nyíltan beszélték, hogy gróf Teleki Géza, a képviselőháznak Visontai Kovács László lemondása után egyhangulag megválasztott háznapja lesz az új belügyér. S a hivatalos lap e hó 20-iki számában megjelent királyi kézirat igazolta e hirt.

A közvélemény ezt a kinevezést, hogy ugy mondjuk, bizonyos meglepetéssel fogadta. Gróf Teleki Géza, dacára, hogy jó ideje képviselő, soha nem tartozott a zajosabb szereplésű politikusok közé. Parlamenti működése nem állt annyira előtérben, hogy neve zászlónak, programnak lett volna tekinthető, mely azonnal megjelöl

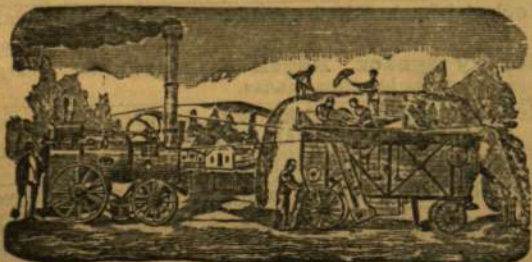
GRÓF TELEKI GÉZA.

Ellinger fényképe után rajzolta Hirsch Nelli.

A magyar kir. államvasutak gépgyára

a legújabb szerkezetű és minden tekintetben felülmúlhatlan GYAKORLATILAG LEGJOBBNAK BIZONYULT

6, 8 és 10 lóerjű locomobiljait

fa-, szén- és szalmafűtésre valamint a magvesztés teljes mellőzését eredményező szabad meghosszabbított rázószállal és szab. saját-szerű törekrostartóval ellátott

48, 54 és 60" széles vaskeretű gőz-cséplőgépeit,

mely újításokkal immár 450-nél több cséplőgép működik az országban fényes sikerrel, kedvező feltételek mellett ajánlja

FEHÉR MIKLÓS,

a magyar államvasutak gépgyárának vezérügynöke
Budapest, IX., üllői ut 25. sz. „Köztelek.”